

BİR AYLIK MEYDAN OKUMA İLE KARŞI KARŞIYAYIZ

Tahrik ve meydan okuma anlamlarını taşıyan “tahaddî” kelimesi algılamakta epey zorlandığım bir ifadedir. Bunun sebebini izah etmek ise daha da zor... O yüzden fazla izahata girmeden tahaddî olayını doğru anlayıp anlamadığımı ortaya çıksın diye genel bir “tahaddî” misali vermek istiyorum.

Aslında “tahaddî” ifadesi farklı anlamlar taşımaktadır. Hatta hem müsbet hem de menfî anlamlara gelebilmektedir. Mesele, olaya hangi açıdan yaklaşacağımızdan ibaret. Ancak tahaddî ifadesinin en genel ve belki de tarafsız anlamı tahrik etmek, harekete geçirmektir. Meydan okumak suretiyle tahrik edilmesi insanın hayrına olup neticesi de iyi ve hoş olabileceği gibi, kötülüğe götüren bir şey olup sonucu hoş olmayan bir durum da olabilir.

Olaya bu açıdan yaklaştığımızda Ramazan ayına bir tahaddî, hatta güçlü bir meydan okuma olayı olarak bakabiliriz. Ramazan, öncelikle insanlığı harekete geçirmiştir, zira Allah, son Peygamberine ve Onun vasıtasıyla da çağdaşları ve kıyamete kadar yeryüzünde yaşayacak bütün insanlığa hitap etmiştir. Allah’ın Kelâmı bizleri; okumaya, düşünmeye, iyiyi kötüyü ayırmaya, mutlak hakikat ve iyiliğe inanmaya, hak yolda yürümeye ve doğru bir şekilde davranmaya itmiştir. Bu, aslında insana yönelik büyük bir meydan okumadır, çünkü bütün hayatını kapsamaktadır. Aslında bir ölüm kalım meselesinden söz ediyoruz; var olmak ya da olmamak gibi... İmkânlarının farkında olup kusurlarını gidermeye ve faziletlerini olgunlaştırmaya çalışan bir insan olmak... Ya da tarihin akışı içeri-

sinde meydana gelmiş bin bir ibretlik olayı görmezden gelerek kalbimizden insanlığı atmak veya bizzat insanî özelliklerimizi terk etmek...

Ramazan aynı zamanda Müslümanlar için de özel anlam taşıyan bir meydan okumadır. Hem ferdi olarak Müslümana hem de bütün İslâm toplumuna yönelik bir tahaddîdir. Kur’ân ve Peygamberimizin sünnetine baktığımızda Ramazan’ın bizleri Kur’ân-ı Kerim’e daha fazla önem vermeye, okumaya, anlamaya ve özel hayatımızla birlikte toplumsal hayatımızı da buna göre şekillendirmeye yönlendirdiğini görmekteyiz ki, bu her Müslüman için ciddi bir meydan okumadır.

Allah, Ramazan ayında oruç tutmamızı emretmekle yüksek bir çıta koyarak bize meydan okuyor. Bu, düşünce, duygu ve hareketlerimizi kapsayan Allah korkusuyla birlikte Ona karşı derin bir saygı ve sorumluluk anlamına gelen “takvâ” çitasıdır. Takvâ, bizimle Allah’ın öfkesi arasına engelleyici bir set, perde çekmektir. Bu hâle ise helâl ve haram, yani Müslümanın yapması ve yapmaması gerekenlerin sınırlarını gözetmekle ulaşılmaktadır. Bir aylık Ramazan, bu sınırlara riayet etmemiz için sahip olmamız gereken bu uyanık bilinci bize kazandırmaktadır.

İşte önümüzde bir aylık farklı bir tahaddî, meydan okuma türü var. Bize “takva” çitasını aşma gücü kazandıracak bir imkân. Ama karşı karşıya olduğumuz daha muazzam meydan okuma ise Ramazan’da kazanacağımız kondisyonu hayat boyu koruyup çitanın altına düşmemektir.

Vedat S. Ahmed

İÇİNDEKİLER

- 02 İnsan Haklarının Sağlanacağı İlân Edilince Rahatladık ve Kimliğimizle Yakından İlgilenmez Olduk
- 05 Sessizlik
- 06 “Büyük Seyahat”
- 08 İnanan İle İnanmayan Bir Olur Mu?

- 10 Bekârlık Sultanlık Değildir
- 12 İlişki Durumu: AŞIRI ACIKLI
- 14 Mısraların Dilinden Bulgaristan Türklerinin Trajedisi
- 16 Yanbolu’daki Eski Cami
- 17 İbrahim Gürses Hoca

Sayı 5 (293)
Mayıs 2019
Yıl XXVII

ISSN: 1312-9872

Yayın Sahibi
BULGARİSTAN
MÜSLÜMANLARI
BAŞMÜFTÜLÜĞÜ

Yayın Türü
Aylık, süreli

Yayın Kurulu

Vedat S. Ahmed
Cemal Hatip
Doç. İbrahim Yalimov
Dr. İsmail Cambazov
Dr. Kadir Muhammed
Murad Boşnak
Muhammed Kamber

Dizgi ve Tasarım
Salih M. Şabanov

Adres

Sofya 1000
ul. „Bratya Miladinovi“ 27
Müslümanlar Dergisi
tel.: 02/981 60 01

Temsilcilikler

Bölge Müftülükleri
Cami Encümenlikleri

Online

www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Baskı

Sky Print

Abone ücretleri

Yıllık: 24,00 lv.
Altı aylık: 12,00 lv.

İNSAN HAKLARININ SAĞLANACAĞI İLÂN EDİLİNCE RAHATLADIK VE KİMLİĞİMİZLE YAKINDAN İLGİLENMEZ OLDUK

Tarihçi, Yüksek İslâm Enstitüsü Eski Rektörü
Doç. Dr. İbrahim Yalimov ile Mülâkat

► Sayın Doç. Dr. Yalimov, malûmunuz olduğu üzere Mayıs ayı, Bulgaristan ve bu bağlamda Bulgaristan Müslüman-Türk topluluğunun hayatına ve tarihine 1989 yılında yaşanan olaylarla derin izler bıraktı. Bu olayların 30. yıldönümündeyiz. Bu vesileyle “Bulgaristan Türk Topluluğunun Tarihi” adlı eseri kaleme alan büyüğümüz olarak soruyoruz: 30 yıl önce Mayıs ayında ne oldu da tarihe damgasını vurdu?

XX. yüzyılın 70’li ve 80’li yıllarında sözümona sosyalizmin sosyoekonomik ve politik bunalımı derinleşti. Sovyetler Birliğinde yeniden yapılanma ve açıklık hareketi başarısızlıkla sonuçlandı. Bulgaristan’da Todor Jivkov rejimi bunalımı aşırı ulusçulukla aşmaya çalıştı. “Soyadönüş” (Vızroditelen), yani zorla kimlik değiştirme siyaseti uygulayarak azınlıkları eritmeye (asimilasyona) yeltendi. Bu siyaset başarısızlığa uğrayınca zorla göçe başvuruldu.

Dolayısıyla 1989 Mayısında Bulgaristan ve öteki “sosyalist” ülkelerde demokratikleşme hareketi yoğunlaştı. Giderek “sosyalist” toplumsal düzen bozguna uğradı. Bu XX. yüzyılın sonlarında ve XXI. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve tarihe damgasını vuran en önemli olaydır.

► Mayıs olayları Müslüman-Türk halkı tarafından nasıl karşılandı. Meselâ, taşranın tutumu ile sizin gibi başkent-

te “merkeze” yakın aydınların yaklaşımı neydi?

Mayıs olayları esnasında ülkemizdeki Türkler ve diğer Müslümanlar aktif olarak demokratikleşme hareketine katıldılar. Hemen hemen bütün büyükçe köylerde ve kasabalarda barışçıl gösteriler, mitingler düzenlendi. O zamana kadar biriken memnuniyetsizlik duyguları temeli üzerine bilinçli bir direniş doğdu. İstekler, sorunlar kesin biçimde tanımlanarak gündeme getirildi. Kısaca halkımız kendi insan haklarına sahip çıktı.

Böylesi kitle direniş hareketlerine tarihimizde daha önce ve sonrasında rastlanmamıştır. Aydınlar arasında zorla kimlik değiştirme yıllarında beliren yaklaşım ve eğilimler Mayıs olayları sırasında daha da belirginleşti.

Sofya ve ülke aydınlarından belirli bir kesim daha zorla ad değiştirme kampanyası esnasında direnişçi güçleri örgütleme görevini üstlendi. Bu kesimin aktif katılımıyla Bulgaristan’da 40’a yakın direniş grubu ve örgütü oluşturuldu. Bunlardan Demokratik Lig, Türk Ulusal Kurtuluş Hareketi, Viyana-89 gibileri Mayısta barışçıl gösterilerin düzenlenmesinde önemli rol oynadılar.

Ama yerli Türk aydınları, Sofya’da yaşayanların çoğunluğu, zorla kimlik değiştirme siyaseti karşısında tarafsız kaldık. Gerçi Bulgar Komünist Partisi ve devlet kurumlarının propaganda ve

ideolojik kampanyalarına katılmadık, ama kabaca yürütülen etnik asimilasyon siyasetine açıkça direnmeye cesaret edemedik. Direniş hareketinin kitlesel nitelik kazandığı Mayıs ayında bile gösteri ve mitinglere katılmadık. Dahası da var... Bazen yüzeysel demeçler vermemiz, belirli bildirimleri, baskı sonucu da olsa, imzalamamız, zorla kimlik değiştirme siyasetini desteklediğimiz izlenimi yarattı.

Bir grup ise bazı imtiyazlar uğruna soyundan vazgeçti. Etnik eritme siyasetinin doğal ve gerekli bir süreç olduğunu sözümona tarihsel ve kuramsal verilerle kanıtlaya yeltenişlerinde bulundu. Bu kesim Mayıs olaylarını kınadı.

► Bu olayların öncesi ve sonrasını da konuşmak lâzım herhâlde...

Kitlesel protesto gösterileri 1989 Mayısında açlık grevleriyle başladı. İlk olarak Silistre ili Taslakovo (Baharköy) köyünden sağlık memuru Fevzi Hüseyin ve Pravda (Doğrular) köyünden Zakir İsmail greve başladılar. Kuzey Bulgaristan bölgesinden birçok Türk bu greve katıldılar.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konseyi (AGİK)’in Paris Konferansı (1989) öncesinde bütün Türk bölgelerinde kitlesel protesto gösterileri düzenleme kararı alındı. Bu barışçıl girişimlere 25 Mayıs’ta başlanması öngörülüyordu. Ama Devlet Güvenlik Kurulu (KDS) görevlileri hazırlıkları sez-

Doç. İbrahim Yalimov "İnsan ve İsim" konulu panelde konuşuyor.

diler ve çeşitli önlemler aldılar. Önde gelen Türk aydınlarından birçok kimse sınır dışı edildi, yani Avusturya ve diğer Avrupa devletlerine sürüldüler. Bu durum karşısında bazı bölgelerde direnişler belirlenen zamandan önce başladı. 20-30 Mayıs arasında çok görkemli protestolar düzenlendi.

Şumnu ilinin Kaolinovo (Bohçalar) ve Venets (Köklüce) belediyelerinden ve Kuzeydoğu Bulgaristan'ın diğer bölgelerinden 5 bin kişi 20 Mayıs 1989 tarihinde Pristoe (Yusufhanlar) köyünde toplanıyor. Gösteriye katılan topluluk Kaolinovo kasabasına ulaşıyor ve isteklerinin kabul edileceğine dair kesin söz verilmesi doğrultusunda direniyor. Milis ve askerler direnenlere karşı ateş açıyor. Çarpışmalar esnasında Necip Osman öldürülüyor, birçok kimse de yaralanıyor.

Gösteriler ertesi gün Kaolinovo yakınlarındaki Todor İkonomovo (Mahmuzlu) köyünde devam ediyor. Polis, direnen köylülere ateş açıyor, 27 kişi yaralanıyor. Bunlardan M. S. Lom, M. Saraç ve H. Arnavut hastaneye götürülürken yolda ölüyorlar.

Mayıs sonlarında Kuzey ve Güney Bulgaristan'ın birçok köy ve kasabasında benzer gösteriler düzenleniyor. Katılımcılar AGİK'in Paris'te İnsanı Boyutlar Konferansı öncelerinde dünya kamuoyunun dikkatlerini Bulgaris-

tan Türk azınlığının durumu üzerine çekmeyi ve zorla elinden alınan haklarının iade edilmesini sağlamayı amaçlıyorlar. Gösteriler esnasında şu sloganlar ortaya atılıyor: Dinimizi, adlarımızı, dilimizi ve haklarımızı isteriz.

Devlet kolluk kuvvetleri, bu barışçıl protesto gösterilerini zor kullanarak ve silâhla bastırmaya yeltendiler. Katılımcılara karşı silâh, cop, kimyasal savaş ve itfaiye araçları kullanıldı, bazıları en vahşice kurşunlandı. Resmî verilere göre, barışçıl protestolar esnasında 7 kişi şehit düştü. Ama öldürenler çok daha fazla. Bütün zorla kimlik değiştirme kampanyasında 40 kişinin şehit düştüğü kanıtlanmıştır.

► **Evet, ama şunu da sormadan edemiyoruz: Devlet Güvenlik (DS) organlarının katı güvenlik önlemleri sözkonusu iken bu olayları örgütlemek nasıl mümkün oldu? Yoksa demokratikleşme sürecindeki birçok şeyde olduğu gibi bu da bir oyun mu?**

Aslında 1989'da direniş gösterilerini örgütlemek konusunda birkaç yıl öncesine bakarak o kadar büyük güçlüklerle karşılaşmadı. Türklerin ezici çoğunluğu eritme siyasetini durdurabilmek için harekete geçmenin gerekliliğine inanmıştı. Kimliğini koruyabilmek için her türlü özveriye hazır, belirli bir işaret bekliyordu. Bağımsız İnsan Hakları Derneği – Türk Kolu,

Bulgaristan Türkleri Millî Kurtuluş Hareketi, Demokratik Lig, Viyana-89 ve başka örgütler bu durumu sezererek harekete geçtiler. Legal ve illegal yöntemlerle halkı direnişe çağırdılar. Böylece nesnel olarak çeşitli görüşleri bulunan gruplar birleşti.

Diğer taraftan kolluk kuvvetleri geniş çaplı ve çeşitli bölgelerde düzenlenen eylemleri daha başlangıçta bastırarak güce sahip değildi. Aynı zamanda bu kuvvetleri kullanan iktidar çevreleri demokratik dünya kamuoyunun tepkilerine neden olmak istemiyordu.

► **Gönüllü gibi gözükken bu göç bir tehdirdi. Hatta 2012 yılında Bulgaristan Halk Meclisi bu göç olaylarını "etnik temizlik" olarak niteledi, ama sanki bizler bunu dillendirmekten çekiniyoruz, Bulgar çevreleri de örtbas etmeye çalışıyor. Eksileri ve artılarıyla 1989 göçünü özellikle topluluğumuz açısından değerlendirebilir misiniz?**

Gerçi, Mayıs gösterileri, yerli Türklerin kimliğini korumayı, azınlık haklarının güvence altına alınmasını amaçlamalarına rağmen, göçün başlayıp genişlemesine yol açtı. Ama olayların analizi, göçün genellikle zorla kimlik değiştirme siyasetinin doğurduğu bir fenomen olduğu konusunda kuşku bırakmamaktadır. "Büyük Seyahat" adı verilen zorla göç ettirme, Bulgaristan'ın yeni tarihinde eşi görülmemiş

Bulgaristan İlahiyat Mezunları Derneği Doç. Yalımova'ya plaket takdim ediyor.

bir olaydı. Ulaştığı boyutlar, doğurduğu facia sonuçları Bulgar toplumunun temellerini sarstı ve gelişme yönünü değiştirmesine katkıda bulundu.

Aslında bu özel bir göç idi. Kitleleştiği, yoğunluğu ve gerçekleştirme biçimi bakımından Rus-Osmanlı Savaşından (1877-1878) sonra tanık olunan bütün göçlerden farklı idi. Öteki göçlere etnik ve akraba ilişkilerini sürdürme, somut ekonomik sorunlarla ve ayrımcılıkla karşılaşma, eşitlik ilkesinin çiğnenmesi sonucu başvurulmuştu. 1989 göçü ise Türklerin varlığını, kimliğini koruma içgüdüsünün bir yansıması idi. O yüzden kısa bir zamanda kitleleşme nitelik kazandı.

Aslında Türkiye ile Bulgaristan arasında özel bir sözleşme imzalanmadan gerçekleşti. Öyle ki, göçmenlerin mal-mülk sorununun çözülebilmesi için bir hukuksal temel yoktu. Dolayısıyla vurgunculuk, rüşvetçilik ve yağmacılık aldı yürüdü. Göçmenlerin sosyal hakları da çözülmemişti. Diğer bir özelliği ise düzensiz ve yoğun biçimde gerçekleşmesi idi. Kafilelerin ne zaman hareket edecekleri belirlenmiyordu. Yurttaşlık sorunu da askıda kalıyordu.

Geri dönenler hesaba katılmaz ise, zorunlu göç sonucu 230 bin kişi ülkeyi terk etmek zorunda kalmasına rağmen, Bulgaristan'da etnik sorun çözülmeyi. Zorla kimlik değiştirme siyaseti sonucu beliren sosyo-ekonomik, etno-psikolojik ve sosyal çelişkiler derinleşti. Ülke ve dünya kamuoyu totaliter rejimin toplumun güncel so-

runlarını çözmeye yeteneğinden yoksun olduğunu anladı.

► **Toparlayacak olursak, Bulgaristan devleti ve bilhassa bizler, Müslüman-Türk azınlığı için bu olup bitenler ne ifade ediyor?**

Aslında genellikle zorla kimlik değiştirme siyaseti, özel olarak da Mayıs olayları ve göç, Bulgaristan Türkleri açısından çok önemli birer tarihsel olaydı. İşte bu olaylar, bundan böyle gelişme yönümüzü belirledi, kimlik bilincimizi geliştirip güncelleştirdi. Aslında XX. yüzyılın 20'li ve 30'lularından sonra varlık konusuyla somut olarak uğraşmamıştık. Söz konusu olaylar, kimlik sorununun en önemli sorun, ölüm kalım meselesi olduğunu kuşku götürmez biçimde kanıtladı. Ama esefle belirtmem gerekiyor ki, 10 Kasım 1989'da gerçekleşen düzen değişikliğinden sonra bazı insan haklarının sağlanacağı ilân edilince rahatladık ve dinsel, etnik ve kültürel kimliğimizle yakından ilgilenmez olduk. Bu bağlamda şu gerçeği unutmamalıyız: Dinsel ve etnik kültür alanında kaybettiklerimizi hiçbir zaman geri alamayız. Öyle ki, zaman kaybetmemeliyiz.

► **Mayıs 1989 olayları ile ilgili anma törenleri düzenleniyor. Zaman zaman bunların tamamen siyasileştirildiğine şahit oluyoruz. Bu konuda sizce neler yapılmalı? Bir de Başmüftülük kurumu bu konuda herhangi bir şey yapmalı mıdır?**

Zorla kimlik değiştirme siyaseti, olumsuz bir tarihsel fenomen olarak

bizleri törenler düzenlemeye değil de düşünmeye yöneltmelidir. Gerçi eritme siyasetinin sona ermesi kutlanabilir. Ama son yıllarda bu girişimi kutlama yeltenişinde bulunan aşırı milliyetçiler ve onu yadsıyan kuruluşlar bu girişimi siyasileştiriyor ve seçim kampanyalarında sömürüyorlar.

Kanaatimce, zorla kimlik değiştirme girişiminin yıldönümlerinde toplantılar, yuvarlak masalar, bilim şölenleri ve benzeri etkinlikler düzenleyerek onun gerçek yüzünü, anlamını, amaçlarını ve doğurduğu sonuçları etraflıca ve nesnel biçimde incelememiz, şu veya bu biçimde tekrar edilmemesi için neler yapmamız gerektiği üzerinde düşünmemiz gerekiyor.

Gerçi, bugüne kadar bir hayli yazı yazıldı, kitap yayınlandı. Ama bunlarda genellikle olaylar betimleniyor, tasvir ediliyor. Daha derinlere inmek gerek. Özellikle belirli siyasetçi ve bilim çevrelerinin o dönemde ortaya attıkları sözümona fikirlerin Bulgar toplumsal düşüncesi üzerindeki bugünkü etkilerinin açıklanması zorunlu görünüyor.

Başmüftülüğün de bu alanda önemli görevleri bulunuyor. Bilindiği gibi, etnik kimlikle birlikte dinsel kimliğin de yok edilmesi amaçlanıyordu. Ama İslâmiyet ile ilgili siyaset biraz daha özel biçimde uygulanmaya çalışılıyordu. Bazı çevreler, geçici bir zaman dinî inançların üzerine fazla gidilmemesi fikrini, "iki dinli Bulgar ulusu" tezini savunuyordu. O yüzden bu siyasetin aslı ve özelliklerinin pratikte ne derece uygulandığının açıklanması gerekiyor.

Bununla birlikte diğer birçok sorunun da aydınlatılması yararlı olacaktır. Örneğin, İslâmiyet'in dinsel kimlikle birlikte etnik kimliğin oluşup korunmasındaki rolü, dinsel kimliğin sosyal barışı bozmak şöyle dursun pekiştirdiği, günümüzde dinî cemaatler arasında hoşgörünün önemi vb. sorunlara açıklık getirmek gerekiyor.

Dinsel kimliğin korunup gelişmesiyle ilgili çalışmalara yalnız müftülükler değil, bütün Müslüman encümenlerinin katılımını sağlamak bir zorunluluktur.

SESSİZLİK

*Avrupa bayrağı dalgalandıkça...
Köyler şehirler kırlar bayırlar
şimdi, sessiz sessiz
ve kimsesiz...*

(Deliormanlı)

“BÜYÜK SEYAHAT”

DR. İSMAİL CAMBAZOV ARAŞTIRMACI-YAZAR

Sovyetler Birliği'nde Mihail Gorbaçov'un yeniden yapılanma siyaseti ile sosyalizmi reformlarla kurtarma mücadelesi bütün sosyalist cephede büyük bir yankı buldu. Bulgaristan'da sındırılmış, yıldırılmış Türkler isimleri, dilleri ve dinleri için ayaklandılar. Gizlice kurulan birçok demokratik Bulgar teşkilâtı Türklerin bu haklı mücadelesine arka dayak çıktı. Türk meselesinin zorbalıkla çözülmeyeceğini en son kabul eden Bulgar Komünist Partisi yönetimi çıkış yolunu Kapitan Andreevo (Kapıkule) sınır kapısını açmakta ve Türkleri kovmakta gördü. Todor Jivkov 29 Mayıs 1989 tarihinde televizyona çıkarak Bulgaristan Müslümanlarına istedikleri yere “gitme özgürlüğü” verdiğini bildirdi. Türkiye Hükümetine hitaben “Geçici zaman veya orada süreklilik için Türkiye'ye gitmek isteyen bütün Bulgaristan Müslümanlarına sınırlarınızı açınız”, dedi.

Böyle bir çağırıda bulunan Todor Jivkov hesabını yapmıştı. Türkiye hükümetinin Bulgaristan Türklerini almayacağı düşüncesi ile ha-

reket ediyordu. Hata yapan sadece Todor Jivkov değildi. Sayın Turgut Özal da yanıldı. Türkiye Başbakanı Bulgaristan'ın ekonomik sebepler yüzünden 100 binden fazla Türkün göç etmesine müsaade etmeyeceğini düşünüyordu. Todor Jivkov'a “sınırlarımız her zaman açıktır” cevabını verdi. Zira Türkiye'nin 200 bin kişiyi rahatla kabul edebileceğini düşünüyordu. Fakat Bulgaristan Türkleri, her iki devlet yöneticisine de büyük bir sürpriz sundu.

Akşam saat 8 haberlerinde Todor Jivkov'un gerçekten sevinçli haberini işten Türkler o gece uyuyamadılar. Sabahı dahi beklemeden, 50-60 yıldır edindikleri mala mülke hiç kulak asmadan, evlerinin kapılarını bile kilitlemeden, sallancakta uyuyan yavrularını kucaklarına, çıkınlarını ellerine alarak kurtuluş sınırına koştular. Sabah uykudan kalkıp görev başına geçen Kapıkule sınır memurları karşılarında binlerce soydaşını görünce ne yapacaklarını şaşırdılar. Ama büyük Türkiye, büyüklüğünü bu defa da gösterdi.

Her felâket anında kendisini

Anadolu'nun sıcak ana bağına atan evlâd-ı fâtihân bu defa da kapıya dayanmıştı. Türkiye ve Türk halkı kendi çok derin sorunlarını bir anda unuttu, ana kalbini Bulgaristanlı din ve kan kardeşlerine açtı. Bulgaristan'da birçok köy ve kasaba boşaldı, bir sel olarak Anadolu'ya aktı. Hükümet de Bulgar halkı da buna şaşıtı kaldı. Hiç bunca malmülk bırakılıp bilinmeyen bir yere doğru bu kadar büyük bir aceleyle gidilir miydi hiç? Todor Jivkov avanesi şöyle hesaplamıştı: Gitse gitse bir 100 bin kişi kadar gider. Geri kalanlar da Bulgar olmayı kabul etmiş olur. Oysa sayı 21 Ağustos 1989 tarihine kadar 362.000 kişiyi buldu. Daha 400 bin kişinin de hazırlık içinde olduğu anlaşıldı. Bu beklenmedik durum karşısında Türkiye Bulgaristan'a bu tehirden vazgeçip bir göçmenlik anlaşması imzalamalarını teklif etti. Ancak Bulgaristan'da Türk varlığını bir defa inkâr etmiş olan Todor Jivkov hatasını kabul edip geri dönme büyüklüğünü gösteremedi. “Göç yok, büyük seyahat var” dedi. Bu dayatma kar-

şısında Türkiye'nin sınırı kapatıp vize rejimi getirmesi ile on binlerce insan Kapitan Andreevo'da, evlerinde denklere sıkılı kaldı. Felâket, sefâlet insan boyunu aştı. Bu, Bulgaristan'ın hem ekonomisini, hem sosyalizmini yıktı. Todor Jivkov ve ekibi iktidardan uzaklaştırıldı.

Bu büyük olaylar karşısında Bulgaristan Müslümanlarının dinî lideri olan Nedü (Nedim) Gencev ne yaptı? Hükümet onu Arap memleketlerine propaganda gezisine gönderdi. Gittiği yerde Bulgaristan'da İslâm'ın tamamıyla özgür olduğunu, Bulgaristan Müslümanlarının Slav isimlerini tam bir serbestlik, gönüllülük içinde aldıklarını anlatıyordu. Todor Jivkov'a çıkarak kulluk kölelik bildirimleri takdim ediyordu.

Önceki Başmüftü Mehmet Topçu aynısını yapmadı mı, sen aynısını yapmadım mı, diye soran okuyuculara cevabım şöyle olacaktır. Evet yaptık, ama Mehmet Topçu'nun zorla isim değiştirme sürecini desteklediği bildirisini Nikolay Georgiev, bizim imzaladığımız bildiriye ise Paunka Goçeva, Orlin Zagorov ve Kamen Kalinov üçlüsü yazdı. Yüksek Din Kurulu bildirisini ise bizzat Nedü Gencev yazdı. Hem de içinden geldiği gibi, büyük bir memnuniyetle yazdı. Bu bildiri, Todor Jivkov'un televizyon konuşmasından sonra memleketi kaplayan Türk düşmanlığını, insafsız tehciri destekliyordu. Koskoca bir millî azınlığın doğup büyüdüğü anayurdundan, topraklarından, evinden barkından sökülüp Anadolu bozkırlarına atılmasını alkışlıyordu. Milliyetçi, ırkçı komünistlerin insafsızlığını, Müslümanlara korkunç saldırılarını teşvik ediyor, cesaretlendiriyordu. Nihayet pasif direniş başka, aktif destek ise başka bir şeydir!

HİLÂLİ GÖRME DUASI

اللَّهُمَّ أَهْلَهُ عَلَيْنَا بِالْإِيمَانِ
وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ

“Allâhümme ehhlühü aleynâ bi'l-yümni ve'l-îmân,
ve's-selâmeti ve'l-islâm, Rabbî ve Rabbükâllâh!”

“Allahım! Hilâli üzerimize bereket, iman, esenlik ve İslâm ile
doğur. Ey hilâl! Benim Rabbim de senin Rabbin de Allah'tır.”

Büyük hadis alimlerinden İmam Tirmizî, *Sünen* adlı hadis külliyyatında naklettiğine göre, daha dünyada iken cennetle müjdelenen on bahtiyar kişiden biri olan Talha bin Ubeydullah'ın torunu Bilâl bin Yahya dedesinden bir hadis rivayet etmiştir. Yani Peygamber Efendimizin dilinden dökülen me'sur bir duayı, bir yakarışı ifade eden derin anlamlı sözleri Hazreti Talha duymuş, oğlu Yahya ondan, torunu Bilâl de babasından duyarak bizlere aktarmıştır.

Bu özlü sözlerde öncelikle Peygamber Efendimizin aya, hilâle ve dolayısıyla cansız varlıklara yaklaşımı söz konusudur. Bütün canlı varlıklar olduğu gibi, cansız varlıklar da Allah'ın varlığına işaretler. Onlar da birer ayettir. Ayrıca Kur'an-ı Mecid "Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar Onu tesbih eder; Onu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlayamazsınız. O halîmdir, bağışlayıcıdır." (el-İsrâ, 17/44) buyurmuştur. İşte bu ayette işaret edilen "onların tesbihini anlayamama" sırrını Peygamber Efendimiz çözüp aşmıştır. O yüzden hilâli muhatap alarak bu güzel ve anlamlı duayı yapmıştır.

Hilâlin görünmesi önemli bir olaydır. Biz, Müslümanlar hilâle, aya göre hayatımızı düzenleriz. Aylarımızı, yıllarımızı, hatta günlerimizi ona göre hesap ederiz. Bundan da öte Allah'a kulluğumuzu ifade eden oruç, hac, zekât gibi başlıca ibadetlerimizi de hilâli gözetmek suretiyle, ay hesabıyla yapmaktayız. Dolayısıyla ayın bizi Rabbimize yaklaştıran bir özelliği vardır.

Geleneğimizde ayın ayrı bir yeri vardır. Allah'ı simgeleyen hilâl, Müslümanlığın, İslâm'ın, Türklüğün sembolüdür. Derin anlamlar yüklü hilâl bu sebeple bizim sevgilimizdir, kızımızın adıdır, mezartaşımızın süsüdür, minaremizin ve kubbemizin alemidir, Türk ve İslâm milletinin bayrağıdır. Ve tabii ki, çocuklar için hazırladığımız dergimizin adıdır!

Ay, bize güzellikleri hatırlatır, sevgilimizi, Rabbimizi çağırıştır, gönlümüzü ferahlatır, taptaze duygular açılır. Gökteki hilâl yarından umuttur. O yüzden onu görünce sevinir, şükrederiz. Kaybolunca hüznlenir, tutulunca dua ve niyazda bulunur, husuf namazı kılarız. Bütün bunlar Peygamber Efendimizin hilâle yaklaşımından esinlenir. Küçüklükte öğrendiğimiz şu sözler de nakış nakış dokunan Peygamber sevgisine işaret etmez mi?

Ay gördüm Allah

Âmentü billâh

Ay mübarek olsun

Elhamdülillâh

Ne güzel ve samimî sözler!

Rabbim, bizim gecelerimizi aydınlatmakla beraber havaya loşluk katıp bizim manevî direncimizi arttırdığı hilâle birlikte hanelerimizde bereketi, kalbimizde imanı, dünya ve ukbamızda selâmeti, hayatımızda da İslâm'ı eksik etmesin!

İNANAN İLE İNANMAYAN BİR OLUR MU?

SUNAY RAMADAN AYDOS BÖLGE VAİZİ

Bizleri yoktan var eden Allah (c.c.), Kur’ân-ı Kerim’in Ra’d suresinin 19. ayet-i kerimesinde biz müminlere mealen şöyle buyurmaktadır: *“Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen bir kimse ile bunu bilmeyen kör bir kimse bir olur mu? Ancak akıl sahipleri öğüt alır.”*

Şu soruyu bütün insanlık kendine tevcih etmeli: Önünü gören bir kimse ile önünü görmeyen, gerçeği anlayan bir kimse ile gerçeği anlamayan hiç birbirine eşit olur mu? Kur’ân’ın getirmiş olduğu ilâhî gerçekler üzerinde düşünen, onlara inanan ve onlara göre

hareket eden bir kimseyi Yüce Allah, önünü gören akıllı bir kimseye benzetirken, bu gerçeklere inanan ve onları yaşamayan kimseyi de önünü göremeyen basiretsiz bir insana benzetmektedir. *“Bu misallerden ancak akıl sahipleri ibret alır”* ifadesiyle de bu anlamı iyice vurgulamaktadır.

Kur’ân-ı Kerim’e baktığımızda Cenâb-ı Hak, bir kişinin akıllı ve faziletli bir insan olabilmesi için kendisinde bulundurması gereken bazı özelliklerden söz etmektedir. Söz konusu özellikler sistematik olarak bizlerin müşahadesine arz edilmektedir. Bizler bu

kriterleri veciz bir ifade ile sizlerin dikkatine sunmak isteriz: Bir insanı akıllı ve faziletli bir insan yapan ilk özellik, Ra’d suresinin 20. Ayet-i kerimesinde bizlere bildirilmektedir. Söz konusu ayette Cenâb-ı Hak mealen *“Onlar ki Allah’a verdikleri sözü yerine getirirler ve yapılan sözleşmeyi bozmazlar.”* buyurmaktadır. Görüldüğü üzere akıllı ve de faziletli bir insan olmanın ilk şartı, Allah’a verilen sözü tutmak, Onunla yapılan sözleşmeyi bozmamaktır. Cenâb-ı Hak, verilen sözün ne sözü olduğu hususunda da bizlere açıklık getirmektedir. A’râf suresinin 172. ayet-i kerimesinde

ZARURET

mesine baktığımızda konu edilen sözün iman sözü olduğun anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kişi, bir kez iman ettiği zaman, inancını ömrünün sonuna kadar muhafaza edebiliyorsa, işte bununla akıllı ve de faziletli bir insan olma şerefine nail olmaktadır.

Akıllı ve faziletli bir insan olmanın diğer bir şartı da başta Yüce Allah ve peygamberler olmak üzere, bütün insanların haklarına riayet etmektir. Yüce Allah'ın hakkına riayet etmek, Onun Kur'ân-ı Kerim ile bildirmiş olduğu esaslara uymaktır. Hazreti Peygamberin hakkını gözetmek de Onun sünnetine göre yaşamaktır. Anne-babanın, yakınların, komşu ve bütün insanların haklarını gözetmek de dinin yüklemiş olduğu onlara karşı sorumlulukları yerine getirmekle mümkün olmaktadır.

Diğer taraftan, Allah'tan korkup günah işlemekten kaçınmak, ahirette kötü bir sonuçla karşılaşmamak için yeryüzünde hayır sahasında yarışmak, günde beş vakit namaz kılmak, oruç tutmak, zekat vermek, gizli ve açık olarak Allah yolunda mal sarf etmek, işte bütün bunlar akıllı ve faziletli insan olmanın şartlarındandır.

Bir de kötülükleri iyiliklerle savmak, yani yapılan bir kötülüğe, kötülükle değil, iyilikle karşılık vermek, yine bir kişiyi akıllı ve de faziletli bir insan yapmaktadır.

Zikretmiş olduğumuz bütün bu özellikleri kendinde bulunduran bir mümine Yüce Allah'ın çok büyük bir mükâfatı var. Cenâb-ı Hak, akıllı ve faziletli kimselere muazzam hediyesini Ra'd suresinin 23-24. ayet-i kerimelerinde beyan etmektedir: *“Onlar Adn cennetlerine girerler, babalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanlar da kendileriyle beraberdirler. Melekler her kapıdan yanlarına gelerek ‘sabretmenize karşılık selâm size, bakın dünya hayatının sonu ne güzelmiş’, derler.”*

Ancak Allah'a verdikleri sözü yerine getirmeyenler, taahhütlerine riayet etmeyenler, anne-baba ve yakınlarını gözetmeyenler ve yeryüzünde bozgunculuk çıkaranlar hakkında da Yüce Allah, *“Lânet onlarıdır ve ahiretteki kötü sonuç da onlar içindir.”* Bu yurarak onlara cehennem azabını vaat etmektedir.

Rabbim cümlemizi Adn cennetlerine giren kullarından eylesin!

İslâm hukukunda zaruret konusu önemlidir. Bu konu günümüzde de önemini korumaktadır. İslâm hukuku ilkelerini ihtiva eden Mecelle'deki ilkeler arasında şunlar zarurete ışık tutmaktadır:

Zaruretler Mahzurlu Şeyleri Mubah Kılar.

İslâm'da zaruretlere sınır konmuştur. Haramla karşı karşıya gelen kimse bu sınırlamalar çerçevesine giriyorsa, onu ihtiyaç nisbetinde kullanabilir; aksi hâlde caiz değildir. Meselâ:

1. Kıtık yıllarında ölmüş bir hayvanın elinden başka yiyecek bir şey bulunmaz da adam açlıktan ölmek tehlikesiyle karşı karşıya kalırsa, ölmeyecek kadar o etten yiyebilir. Bunun gibi susuzluktan ölüm tehlikesiyle karşılaşır, ölmeyecek kadar şarap içebilir.

2. Silâh tehdidiyle, ölüm tehdidiyle küfre zorlanan kimse, kalben mümin olduğu hâlde küfür ifade eden sözlerden birini söyleyebilir.

3. Açlıktan ölüm tehlikesi geçiren kimse, başkasına ait olup sahibinin müsaadesini almadan ileride bedelini ödemek niyetiyle malından ölmeyecek kadar alıp yiyebilir.

Zaruretler Kendi Miktarınca Takdir Olunur.

Bu kaide yukarıdaki kaidenin tamamlayıcısı mahiyetindedir. İşaret edildiği gibi, zarurî bir sebeple mubah olan şey, ancak zaruret miktarınca mubah olur; fazlası mubah olmaz. Çünkü haramı mubah kılan cevaz illeti, zaruret miktarıyla kalkmış olur; fazlası ise zarûretsiz alınmış olur.

Meselâ; soğuktan donmak üzere bulunan bir kimse, tehlikeyi atlatacak miktarda başkasına ait odun veya yakıttan ileride bedelini ödemek niyetiyle kullanabilir; fazlası ise haramdır.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي وَتَزَوَّجُوا فَإِنِّي مُكَاتِرٌ بِكُمْ الْأُمَّمَ

Hazreti Ayşe'den nakledildiğine göre, Allah Rasûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uygun davranmazsa benden değildir. Evlenin. Çünkü ben (kıyâmet günü diğer) ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim." (İbn Mâce, Nikâh, 1)

DOÇ. DR. MUSTAFA CANLI
YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ

BEKÂRLIK SULTANLIK DEĞİLDİR

İslâm, bir nizâm dinidir. İslâm'ın insana sunduğu bir hayat tarzı vardır. İslâm, sadece camide olup biten bir din değildir. Bilakis İslâm, insan hayatının bütününe kapsayan, hayatın bütünüyle ilgili söylemleri olan bir dindir. Onun için insan, "Ben Müslümanım." dediği andan itibaren aynı zamanda Müslüman olmanın gerektirdiği bir hayat tarzını benimsemiş olmaktadır.

Ancak gelin görün ki, yaşadığımız asırda çağdaş dünyanın insanogluna sunduğu, hatta dikte etmek istediği bir hayat sistemi vardır. Mesela

moda denilerek insanlar üzerinde bir giyim tarzı dikte edilmek istenmektedir. Böylece fabrikadan çıkmış bir mal gibi benzer giyim tarzına sahip insanlar, benzer hayat tarzına sahip insanlar oluşturulmak istenmektedir. Yine üzümlere ifade edelim ki çağımızda "Bu beden bana aittir. İstedim gibi tasarrufta bulunurum." gibi bir söylemle yollara düşüp kürtağın serbest olmasını isteyen insanlar vardır. Bu ve buna benzer tutumlar, özelde çağın Müslümanına, genelde de İslâm nizâmına aynı zamanda bir meydan okuma anlamı taşımaktadır.

İşte bu meydan okumalardan biri de nikâhsız bir hayatın empoze edilmeye çalışılması ve özendirilmesidir. Bu meyanda; "Bekârlık sultanlıktır.", "Yabancı biriyle ben nasıl bir ömür yaşayabilirim." gibi dışarıdan câzip görünen tekerlemelerle nikâhsız birliktelikler meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Maalesef günümüz Müslüman dünyasında bu tür tutumlar tam olmasa da örtülü bir şekilde kendini göstermiş bulunmaktadır. Müslümanlar arasında da bekâr hayatı yaşamayı tercih edip nâmahremi ile nikâhsız bir hayat sürenler, en ha-

fifinden evlilik işini çok ileri yaşlara itekleyenler gittikçe çoğalmaktadır. Hâlbuki tâbi olmakla şeref duyduğumuz Yüce İslâm dininde, *erkek ve kadının nikâh olmadan beraber yaşmalarına asla izin verilmemektedir. Böyle bir hayat, haram bir hayattır.*

Şu bilinmelidir ki, *çağın Müslümanı, çağdaş dünyanın kendine empoze etmek istediği hayata göre değil, Kur'an ve sünnet çerçevesinde bir hayat sürmek durumundadır.* Bu mânâda Yüce dinimiz İslâm, çağımızda dikte edilmek istenen durumun aksine nikâhı, âile kurmayı teşvik etmektedir. Bakara sûresinin 187. ayet-i kerimesinde; **“Onlar sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz.”** buyurulmakta, böylece erkek ve kadının, *elmanın iki yarısı gibi* olduğuna vurgu yapılmaktadır. Buna göre, elbisenin vücudu sarıp koruduğu gibi, eşler de birbirlerini koruma altına almaktadır. Nitekim *“Kişi evlendiğinde dinin yarısını tamamlamıştır. Diğer yarısı için de Allah'tan korksun!”* şeklinde bir rivâyetin olduğu da nakledilmektedir. (Beyhakî).

Bu bakımdan *evlilik, kişiyi harama düşmekten korur.* Nikâh akdiyle başlayan âile müessesesi, insanı her türlü darbelerden koruyan bir zırh gibidir. Nitekim Arapçada âile anlamına gelen *“üsre”* kelimesi, köken olarak *“zırh”* mânâsına gelmektedir.

Yine bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır: *“Ey genç topluluğu! Aranızdan evlenmeye gücü yetenler evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan korumak ve iffeti muhafaza etmek için en iyi yoldur.”* (Buhârî).

Nikâh, eşlerin huzurunu sağlayan, onları haramdan koruyan bir sigorta olduğu gibi, toplumun da sigortasıdır. *Nikâh, neslin korunması ve devamının bir teminatıdır.* Bugün batının karşı karşıya kaldığı en büyük problemlerden birisi, genç

insan kitlesinin gittikçe azalmasıdır. O yüzden batı ülkelerinde ağırlıklı olarak yaşlı insanların oluşturduğu bir toplum söz konusudur. *Nikâhsız birliktelikler özendirilirse olacağı budur...*

Hiç unutmam Avustralya'da görev yaptığım esnada bir gün yanıma o bölgenin papazı gelmiş ve nikâhsız yaşamaya karşı beraber nasıl mücadele edebiliriz, insanları evliliğe nasıl teşvik edebiliriz diye çare arayışına girmişti.

Evlenip âile kurmak, Sevgili Peygamberimizin biz ümmetinin uymakla yükümlü olduğu en mühim sünnetlerinden biridir. Serlevhâ hadisimizde nikâhın bir sünnet olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir. Yine bir hadis-i şerifinde Hazreti Peygamber, kendisinin de evli olduğunu bildirdikten sonra *“Her kim benim sünnetimden yüz çevirirse, benden değildir.”* buyurmuştur. (Müslim).

Çünkü fitrat bunu gerektirir. Yani nikâh, aynı zamanda fitratın gereği olan bir husustur. *Nikâhta kerâmet vardır. Nikâhta bereket vardır.* Allah'ın rahmeti ve bereketi, birbirlerine nikâh bağı ile bağlanan eşler üzerindedir. Nitekim Peygamber Efendimiz, yeni evlenen bir sahabîsini tebrik ederken şöyle dua etmiştir: *“Allah mübarek etsin, sana bereketler ihsan etsin, eşini de seni de hayır ve iyiliklerde ortak etsin.”* (Ebû Dâvûd).

Çocuk da bu bereketin tezâhürlerinden bir tezâhürdür. Bir lütuftur. Çocuk, evliliğin meyvelerinden biridir. Çocuk evin neşesidir. Onun için *aile, kişinin dünyadaki cennetidir.*

Evlilikte huzur vardır. Eşler birbirlerine huzur verir. Ayet-i kerimde Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: **“Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de Allah'ın (varlığının) delillerindedir. Şüp-**

hesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.” (er-Rûm, 30/21).

Aile; ülfetin, muhabbetin, sevgi ve merhametin kaynağıdır. Evlilik yoluyla eşler birbirlerine kol kanat gererler. Birlikte dağları aşmaya, birlikte hayatın sıkıntılarını göğüslemeye çalışırlar. Birlikte sevinir, birlikte hüüzlenirler.

Onun için evlenip âile sahibi olmak ne güzeldir!

Onun için *bazı cabillerin dediği gibi bekârlık sultanlık değildir. Bilakis bekârlık köleliktir.* Nefse köle olmaktır.

Eğer bu evlilik müessesesini muhafaza edemezsek, eğer toplumda nikâhsız birliktelikler revaç bulursa, işte o zaman insanlık yavaş yavaş çürümeye başlar, zina gibi haramlar kol gezer, nesiller inkıta uğrar, ahlâksızlar çoğalır. Bütün bunların gerçekleştiği bir toplumun ise uzun süre ayakta kalması mümkün değildir.

Son olarak şu hususun vurgulanması önemlidir: Müslüman toplum, özellikle büyükler, evlenmek isteyen gençlerin önünü açmalıdır. Bu konuda zorlaştırıcı değil kolaylaştırıcı olmalıdır. İlgili taraflar; illâ şu alınacak bu alınacak, şöyle olacak böyle olacak, şu kadar altın isteriz gibi işi yokuşa süren söz ve eylemlerden uzak durmalıdır.

Mümin elinden geldiği kadar *“Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız.”* buyuran Fahr-i Kâinât Efendimizin bu fermanına tâbi olarak, her konuda olduğu gibi, bu konuda da kolaylaştırıcı olmalıdır.

“Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kul ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakımanlara önder eyle.” (el-Furkân, 25/74)

Âmin...

İlişki Durumu:

YUSUF GENÇ YAZAR

AŞIRI ACIKLI

Önce ağır bir klişe; on yıldır kullandığımız tek bir şey var mı hayatımızda? Yok! Hepimizin tahmin edebileceği gibi, bizimle gelen hiçbir şey yok. Çok konforlu, çok karışık, çok yeni olmaya müsaitiz.

Eski aşklar yok. Çünkü olması gerekmiyor. Nostalji övgüsü bu çağın kendisine bir eleştiri olmadığı sürece yalnızca bir ikiyüzlülük. Bunu işletiyorlar, başarıyla. 'Başarı', büyüü bozabileceğimiz ilk kelime. Çünkü üretmedikçe, geçmişi bozup yeniden kuruyorlar. 'Yeni' eskimeyen tek kelime. Başlıklar genel, çünkü genellenebilir. Bugün'le kurduğumuz ilişki, yarın'a dair kurgumuz hepsi yeniden tanımlanıyor, 'başarı'yla. Yetmiyor ama. Nedir başarı? Bilmiyoruz. Geçmişi bozup yeniden kurmaları bu. Tarihle kurduğumuz ilişkiyi de bugünün parametrelerine göre yeniden dizayn ediyorlar. Kim bunlar? Kaç kişiler? Gücü kaç paralık ki bunların böyle rahat zar atabiliyorlar? Üzgünüm ki, kimse değiller. Senle

biz, ikimiz bu yapan.

Uzatmayalım, bir ilişki kuruyorsun benimle bu yazıyı okuyarak. Hemen bütün sözlüklerin ortalamasını aldığımızda tek bir tanım çıkıyor karşımıza. İlişki: iki şey arasındaki ilgi. Bu anlaşıldı. Ama yeni bir kelimenin daha kıyındayız. Yeni kelime 'ilgi.' Onun da 'ilişki'ye yakın bir anlamı olduğunu yine sözlükler haber veriyor bize. Üzgünüm ama sen tersini iddia ediyorsun diye söylemekten vazgeçecek değilim; insan, kendini ve dünyayı hareket ederek tanır. Hareket ederek, yönelerek yani. Dışındakine ilgisi, dışındakiyle rabitası... Elbette kendisiyle de ilişkisi var insanın. O çok daha acıklı. Hareket eder, yönelirsin; ilişkin başlar. Nereye hareket ediyorsun, nereye yöneliyorsun?

I.

'Dünya çılgınca bir seyir aldığına göre dünyaya ilişkin çılgınca sayılabilecek yorumlar geliştirmeliyiz' demişti 'Tüketim Toplumu'nun yazarı. Bu da

yanlış anlaşıldı elbette. 'Çılgınlık', turnusol kelimesi. Yani sınırsızlık. Yeni insanın sınırı var mı? Yok. Aslında o da bilmiyor. Çünkü her yerde karşısına aynı vaaz çıkıyor. Devasa binalara giydirilen bikini reklamında da o vaazı işitiyor, eline aldığı gazetenin sayfalarında da. Sınırlarını keşfet! Daha iyisini, daha fazlasını, daha başarılısını talep et. Nedir bunlar? Bilmiyoruz. Bilincimiz kapalı.

II.

'Medyada olay anlamı unutturan şeydir' diyordu 'Amerikan Efsanesi'nin yazarı. Haberler arasında ilgi kuramadığımız oranda zihnimize boca edilen her veriye yer açmak zorunda kalacağız. Anahtar kelimesi; ele geçirmek! İşte seni ve beni ifade eden şey bu. Yüzyılımızın en acımasız gerçeği. Ele geçiremediğin her şey kıymetlidir, ele geçirdiğinde ise tüketirsin, ele geçiremeyeceğini anladığında yok sayarsın. Şeytanın üç başlığı. Bütün 'ilişki'lerimize uyarlanabilir bir şey. Kaçınılmaz

olansa ele geçirdiğinde vazgeçecek olman. Çok acıklı. Haz bile değil amaç, hazzın talep edilmesi. Nasıl ki her reklamın amacı ürünü övmek değil de doğrudan reklamın kendisine övgüyse tıpkı bunun gibidir. İlişkilerin bozuk, kalbin kırık.

III.

'Tüketim toplumu demek, çocukluk yaşını geçtiği halde çocukça heveslerinden kurtulamamış insanların toplumu demektir' demişti 'Üç Mesele'nin yazarı. 'Tüketmek' en sihirli kelimeyiz. Çevre mühendisleriyle iktisatçıları ilgilendirecek bir şeyden söz etmiyoruz burada. Tüketim, bir ilişki biçimi sonuçta. Modern değil, insanla yaşıt. Âdem'in çocuklarıyla yani babamızın amcamızı öldürdüğü günle başlıyor. Peşinde olduğumuz 'şey'in değerinin değerimizi belirlediği bir yüzyıldayız. Doğru. Fakat bir ölçümüz yok. Kaderimiz yok. Dışımızda gelişen bir dünyaya iştiyakla dâhil oluyoruz. İlişkilerimiz bozuk, hevesimiz yarım

IV.

'Moda; on yıl sonra gülünecek olan şeyin bugün alkışlanmasından başka bir şey değildir', diyordu 'Wolden Gölü'nün yazarı. 'Hızlı' en çabuk kelimeyiz. Ve her yerde her şey bizi tek bir başlığa çıkarıyor. Ama an'da olmak değil, an'ı yaşamak. Çünkü sıradakiler var, her şey olanca hızıyla geçip gitmeli ki yenisi gelebilsin. Acımasız bir döngü değil, acımasız bir düzlem. Dairesel değil, çizgisel yani. Senin neyi üzerinde daha güzel bulacağına, kurduğun ilişkiler karar veriyor yani. Dönüp baktığın, ilgi gösterdiğin, diğerlerine nazaran bir adım daha fazla yaklaştığın yerler. Klişe mi? Klişeler çoğunlukla hep asıl konudur. Sonra dönüp diyorsun ki 'benim tarzım.' Üzgünüm, 'ben'in yok ki tarzın olsun. İraden yaralı.

V.

'Neden o aptal tavşan kostümünü giyiniyorsun?' diye sorduğunda 'sen neden o aptal insan kostümünü giyiyorsun' diye cevaplamıştı 2001'de hatırlarsan. Yok, çağımızdan da insanından da nefret ediyor değilim, haşa. Sadece bu çilgin sınırsızlığa eleştiri getirelim diyorum. Harekete hürmetimiz var, hareket edelim. Ama soralım nereye bu hareket? Bizi durduracak kimse yok mu kıyametten başka? Üzgünüm ki yok!

O zaman fıkra gelsin. Malumu üzere İstiklal Şairimiz Akif'in yakın dostu Abbas Halim Paşa, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın torunudur. Sayılmayacak bir servet yani. Abbas Halim Paşa ile bir gazeteci vapurda söyleşi yapmaktadır. Pek çok konuya temas edilir söyleşide elbet. Gazeteci bilet alarak bindikleri vapurda, Abbas Halim Paşa'ya neden bir vapur almayı biletle seyahat ettiğini sorar. Abbas Halim Paşa'nın cevabı bu çağın uzağında olduğu kadar bu çağın insanı olarak bizim de uzağımızdadır. Muazzamdır: "Evet bir vapur alabilirim. Hatta bütün şehir hatlarını satın alabilirim. Ama insanın her istediğini yapması çilgünlüktür." Hadi hikâyemizin kahramanı yerine kendimizi değil, başkasını koyalım ve başa dönelim. Demiştik ki on yıldır kullandığınız bir şey var mı? Yok, soru bu değil, soru şu; yapabildiğiniz halde yapmadığınız, satın alma gücünüz olduğu halde satın almadığınız tek bir şey var mı?

Yürüyebildiğiniz halde yürümediğiniz bir kız, süzebildiğiniz halde süzmediğiniz bir erkek? Kırabilme imkânına sahip olup da kırmadığınız tek bir kalp?

Var mı?

Oruçlu iken ihtilâm olmanın veya cünüp olarak sabahlamanın hükmü nedir?

Oruçlu iken rüyada ihtilâm olmak orucu bozmaz, gusletmeyi geciktirerek cünüp olarak sabahlamak da oruca bir zarar vermez (el-Fetâva'l-Hindiyye, I, 220). Ancak guslü sabah namazı vaktinin çıkmasına kadar ertelemek günahdır. Çünkü bu durumda namaz terk edilmiş olur (İbn Âbidîn, Reddü'l-muhtâr, III, 372). Nitekim Peygamberimizin Ramazan'da imsaktan sonra sabah namazı vakti içinde yıkandıkları bilinmektedir (Buhârî, Savm, 25)

Haram olan bir fiilin işlenmesi oruca zarar verir mi?

Müslüman her zaman ve her yerde haramlardan sakınmalı, başta oruç olmak üzere ibadetle geçirilen Ramazan ayında ise daha da dikkatli davranmalıdır. Oruçlu kimsenin bütün günahlardan sakınarak oruç ibadetinin maksadına uygun hareket etmesi gerekir. Hazreti Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır: "Her kim yalan söylemeyi ve yalanla amel etmeyi bırakmazsa, o kimsenin yemesini içmesini bırakmasına Allah'ın hiçbir ihtiyacı yoktur." (Buhârî, Savm, 8). Oruçlu olan kimsenin yalan konuşmaktan ve yalanla iş yapmaktan uzak durduğu gibi gıybet, kötü söz söylemek, kul hakkı yemek, harama bakmak, kumar oynamak vb. yasak davranışlarda bulunmaktan da uzak durması gerekir.

MISRALARIN DİLİNDEN BULGARİSTAN TÜRKLERİNİN TRAJEDİSİ

Şair Galip Sertel, 1942 yılında Bulgaristan Dobruca bölgesinin Silistre ili Akpınar köyünde doğdu. Türk Pedagoji okulundan mezun olduktan sonra öğretmenlik ve gazetecilik yaptı. Zorla isim değiştirme esnasında işsiz bırakıldı, tutuklandı ve sürgüne gönderildi. 1992 yılında Türkiye'ye göç ederek emekli oluncaya kadar İstanbul'da öğretmenlik ve okul müdürlüğü yaptı. Bulgaristan Türklerinin yaşadığı trajediyi anlattığı şiirlerinin bir kısmı "Taş Toprak Dobruca" adlı şiir kitabında basıldı.

BİR OSMANLI SEDASIDIR MISRALARDA

Rivayet olunur ki
Doksan Üç Harbi zehiri zemheri
serhat şehri Silistre ve kalesi Mecit Tabiye o gün
bir mütareke terekesi tevekkül
teslim olur Urus'a ağhya ağhya
ve yağız atlı süvarileri
çıkıp da Çayır Kapı'dan
çekilirken Uşumnu'ya
derler
'breecy ağalar zamanı mı ağlamanın?
tez olun
atların gözlerini bağlayın
kara gözlerde kara bezler kuzguni
süvari atları görmesin, bu hüznü matemi
ve askeri mızıkâ durmasın çalsın
çalsın Tuna yalısında üzgün üzgün
"Kal selâmet kömür gözlüm..."

KIDIRŞIK ÇEŞMESİ

Bir tutam pelin otu Dobruca bozkırından
bir yudum su Kırışık çeşmesinden velvele vakti
yoldan gelmiş,yorgun gelmiş,Nazım Hikmet içer
içer de yudum yudum kendinden geçer
"İslâyım ba çok islâyım aranızda
diliniz dilim soydaşlarım benim,
ama adlarınızdaki bu ef'ler, of'lar
Anadolu'ya bu göç de neyin nesidir?"der..
Koca Nazım bilemez
Dobruca'nın köylerinde geceleri

Türk kahvesi

Bir akşam vaktiydi
Yılların bin dokuz yüz seksen beşiydi
Kahve saatiydi
Güneş oturmuştu fincana
Dopdoluydu fincan
Fincanda güneş gülümsüyordu
kocaman kocaman...
Geldiler
Kahvenin adı ne dediler
Bildiği Türk kahvesiydi
Türk dememeliydi
Suç işlemiş gibiydi
aldılar içeri
Güneş kaldı fincanda
kocaman kocaman
Fincanda güneş
kıpkızıldı utancından...

Ve Memleket 89

Bu göç yolları zelil zebun
Hasrettir bureu bureu Dobruca'dan,Tuna'dan...
Bu kara toprak
Bağrında bin bir yara
Bahtında bin bir kanlı duvak
Denize koşan o delice ırmak
Ve şu gül vadisi oylum oylum
Bizim memleket
Bizim yerler oğlum...
Bu göç yolları zelil zebun
Dolana dolana Dobruca'dan,Tuna'dan...
Mecit Tabiye kalesinin nevbet sesleridir
Silistre'de uğuldayan
Yosun bağlamış taş duvarları kurşun yarası
Ve her gece yarısı
Besmele-i şahane ile
Alperenlerin dolaştığı yerler
Bizim evler
Bizim memleket oğlum...

Ve Ayrılık 89

işen olur ba
işendir bu bizim bölge
yemişen altında sümbül, menekşe
diz boyu çime boy atmış bir koyu gölge
ve ihtiyarlar
yüzlerinde bin vefa bin cefa
sıgmaz sarı toprak sıvalı sundurmalara
bekleşirler dingin dingin
önlerinde asmalı evlerin
torunlar bir gün güneyden gelirler diye
alıp başlarını düşüp yollara
bir gün elbette gelecekler diye
doldurup dururlar ikinci güneşini
sabır sepetine
Küçük Kıpçak Bozkırı Dobruca'nın
bitmez tükenmez göç hasretinde.

BULGARİSTAN'IN EN ESKİ CAMİLERİNDEN YANBOLU'DAKİ ESKİ CAMİ

SALİH DELİORMAN, ARAŞTIRMACI

Trakya ovasının münbit topraklarında Tunca nehrinin sularıyla beslenen Yanbolu (Yambol) kasabası, Bizans ile Bulgaristan arasındaki sınır bölgede bulunması ve devamlı saldırılara uğraması sebebiyle nüfussuz kalarak neredeyse haritadan silinen Diampolis kalesinin XIV. asrın üçüncü çeyreğinde Osmanlı tarafından fethedilmesiyle büyüüp gelişmeye başlamış ve önemli bir merkeze dönüşmüştür. Bir Osmanlı kaza merkezi olan Yanbolu'ya Anadolu'dan Karahisar, Aladağ, Bitlis, Karesi, Danişmend ve Sökeli yörük Türkmenler ve Tatarları yerleştirilerek İslâm'a boyamıştır.

Birçok değerli mimarî ve kültürel esere sahip Yanbolu'da 1595 yılında 407 Müslüman, 110 da Hristiyan hanenin yaşadığı ve Müslümanların hizmetinde 3 cami ile 8 mescidin bulunduğu vesikalarda kayıtlıdır. 1830 yılında da 11 caminin varlığı tespit edilmiştir. 1293/1876 yılı Salnâmesine göre, Edirne vilâyeti İslimye sancağı Yanbolu kasabasında 11 cami, 1 mescit, 1 medrese, 4 tekke/hankâh, 5 mektep, 11 çeşme, 1 saat kulesi, 2 hamam ve 35 han bulunuyormuş, bir de bugün şehir merkezini süsleyen bedesten tabîî. Bazı kaynaklar cami sayısını 14, tekke sayısını da 7'ye kadar çıkarmıştır. Bunlar arasında Mustafa Ağa, Bali Subaşı, Sofular (Noktacızade Şeyh Mehmed), Hacı Yusuf, Kara Ali Bey, Kadı Yusuf, Kasap Hasan, Hacı Mustafa, Salih Paşa, Süleyman Ağa, Ulûfecizâde Mehmed Efendi, Gazanfer Ağa, Valide (Hafise) Sultan, Hacı Halil, İsmail Hakkı Paşa camileri anılmaktadır.

Bunlardan günümüze ne kaldı dersiniz, şehir merkezini süsleyen bedestenle karşısındaki Eski Cami diyoruz. Bu mabet, Cami-i Atik, Cami-i Kebir, Mustafa Ağa Camisi, Ebû Bekir Camisi gibi adlarla da bilinmektedir. Yapılış tarihiyle ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. İ. Tatarlı, dayanak göstermedene caminin Eski Zağra'daki Hamza Bey Camisi ile benzerliklerinden dolayı XV. asrın başında yapıldığını ortaya atmıştır. Bulgar literatürü ve halk arasında genelde bu görüş hâkimse de M. Kiel, yerinde yaptığı gözlemler ve yapılan arkeoloji çalışmaları sonucunda caminin tarihini 1375-1385 yıllarına götürmüştür. Cami mimarisi uzmanı L. Mikov da sözü edilen iki görüşü telif ederek XIV. asrın sonu ve XV. asrın başında yapıldığını kabul etmektedir. M. Kiel'in görüşü oldukça isabetli gözükmesi sebebiyle Eski Caminin Bulgaristan'ın ayakta kalan en eski camisi veya camilerinden biridir diyebiliriz.

1667 yılında Yanbolu'yu ziyaret eden ve güzelliklerini tasvir eden Evliya Çelebi, şehirde bulunan 7 cami ile 10 mescit ve zaviyeyi bildirdikten sonra en merkezî konumda

bulunan Eski Camiyi şöyle vafsetmiştir: “Cümleden mamûr u müzeyyen ve mükemmel ve kâr-ı atîk ve cemâat-i kesîreye mâlik kân-ı siddîk, Eski Câmî nâmıyla müteârif bir mabedgâh-ı kadîmdir ki, bir yeniçeri ağası inşâ etmiş, rusâs-ı hâs ile mestûr bir câmi-i nûrdur. Minâresi çâr-kûşe kulle-misâldir. Ve haremde âbdesthâne şâzrevân-ı Hanefileri var. Ve harem etrâfında mamûr medreseleri var ulu câmidir.”

Buradan camiyi yaptırmanın “yeniçeri ağası” olduğu anlaşılıyor. İsim verilmemesi sebebiyle bu zatın kim olduğunu tam olarak bilemesek de farklı kaynaklardan Mustafa Ağa olduğu ve caminin işleyişini ve bakımını sağlamak için 5 köyün gelirini vakfettiğini öğrenmekteyiz.

Caminin bir inşa ve gelişim süreci de söz konusudur. Restorasyon çalışmaları sonuçlarından anlaşıldığına göre, önce tek kubbeli ve üç revaklı olarak kare planlı yapılan caminin sağ ve sol duvarları zamanla açılarak iki kanadı ilâve edilmiş ve bu muhtemelen 1400'lü yılların başında olmuştur. Yine aynı dönemde şadırvan ve medrese yapıldığı sanılmaktadır. Cami avlusundaki medrese 1940'lara kadar 4 odalı mektep olarak çalışmıştır. İlâveten caminin haziresi de bulunuyor ve oraya önde gelen kişiler defnediliyormuş. Ama zamanla bunların hepsi yok edilmiştir.

Yanbolu'yu ziyaret eden F. Babinger, kısaca camiye de değinmiş ve süslemelerinin 1830-31 yılında Aşçızade Ahmed tarafından yapıldığı yazdığını bildirmiştir. Anlaşılan o yıllarda da tamir görmüştür. 1870'li yıllarda da bir tamir gördüğünü ve minaresinin de bu dönemin bazı izlerini taşıdığını yaptığı incelemelerden hareketle E. H. Ayverdi ifade etmiştir. Caminin bugünkü duruma gelişi, 1970'li yıllarda mimar N. Muşanov yönetiminde yapılan restorasyon çalışmaları sonucu olmuştur. Bu çalışmalara binaen 1979 yılında millî kültür eseri olarak ilân edilmiştir.

Tarihî süreç esnasında Eski Cami iki defa Müslümanların elinden alınmaya çalışılmıştır. Birincisi son Rur-Türk Harbi esnasında olmuş ve 1881 yılında cami kilise yönetiminin elinden bin bir zorlukla alınabilmiştir. Komünizm dönemindeki restorasyondan sonra da devlet camiyi konser salonuna çevirme teşebbüsünde bulunmuşsa da demokratikleşme sürecinin başlaması ve gayretli Yanbolu Müslümanlarının çabaları sebebiyle cami ibadete açık kalmıştır.

Cuma günleri ve vakit namazlarına açık olan caminin imamlığını Rusçuk İmam Hatip Lisesi mezunu gayretli Arif Arif hoca yapmaktadır.

DELIORMAN'IN BÜLBÜLÜ

İBRAHİM GÜRSES HOCA

Halk arasında Enberler olarak bilinen Enbiyalar (Kliment) köyü büyükçe bir Türk köyüdür. Deliorman'ın göbeğinde bulunan bu köyün Çolaklar ailesinde 1932 yılında İsmail oğlu İbrahim dünyaya gelir. Artık 90'a merdiven dayayan İbrahim Gürses Hoca, sesi, sözü, efendiliği ve nezaketi ile karşındakileri adeta büyülüyor.

“Namus gider dönmez geri/Yoktur onun belli yeri” diyen Deliorman'ın çınarının hamuru zengin ve rengin Türk kültürüyle yoğurulur. Aile terbiyesini kuşanıp ilk tahsilini köyündeki mektepte görür. Akabinde Bulgaristan Türklüğünün atar damarını teşkil eden Şumnu'ya gider. Rehberi, dayısı ve kısa bir zaman sonra Başmüftü olan Aydoğdulu Akif Osman Efendidir. Onun delâletiyle Medrese-i Aliye talebesi olur ve bir müddet evlerinde kalır.

Medresede çok değerli zevattan ders alır, terbiye görür. Müdürleri Mehmed Hazret Efendidir. Şarvılı Bilâl Efendi çok sevdiği bir hocasıdır, Aydoğdulu Halil Aliosman Efendi de hâkezâ. Bu ikisi daha sonra Türkiye'de müftü olurlar. Arapça dersini diyaloglar öğreterek pratiğe dönük bir metot takip eden Işıkköylü Hâfız Yusuf Şinasi'den alır. Türk dili ve edebiyatı dersini Nüvvâb Müdürü Emrullah Efendinin oğlu Mehmed Ateş'ten, matematik dersini de damadı Yusuf Aliş'ten okur. Hocaları arasında Bulgaristan Türklerinin efsanesi Osman Kılıç da vardır ki, güzel sesinden dolayı İbrahim Gürses'e her zaman Kur'an-ı Kerim okutmuş.

İbrahim Gürses, okulun duvar gazetesinin hazırlanmasında emek sarf eder, hitabeti ile ön plana çıkar. Daha öğrenciyken sesiyle temayüz eder, o yüzden Ali Kör olarak bilinen Ali Rıza Efendinin imamlık yaptığı Eski Cami'de müezzinlik yapmaya başlar. Okulda Osmanlıca okuyup yazmaları ve edebiyata önem vermeleri sebebiyle kendisini şiirin şirin dünyasına kaptırır. Birçok şiir ezberler, konuşmalarında bu zengin birikimini dile getirir. Sohbet esnasında Ziya Paşa, Abdülhak Hâmid, Mehmed Akif gibi usta şairlerin hayranı olduğunu anlıyoruz. Bu arada Hoca bir fasıl geçiyor: “Hicrân yine hicrân mı bu aşkın sonu söyle/Dalgın ki o gözler seni söyler bana böyle.”

Ortaokul seviyesindeki Medrese-i Aliyeyi başarıyla bitirince Bulgaristan Türklüğünün ilim ve irfan meşalesi Nüvvâb Medresesine kaydolur. Sınıf arkadaşları arasında Cevdet Ahmed, Hüseyin Cahit, Hâfız Müzekkâ Gürbüz de bulunmaktadır.

Nüvvâb'ın başarılı taleberinden olmasına rağmen, İbrahim Gürses komünistlerin hışmına uğrar ve okuldan uzaklaştırılmak için Lenin heykelinin gözlerini çıkarmak ve Stalin'in resmine zarar vermekle itham edilir. İki sene okuyup okuldan ayrılmak zorunda kalır. Ama eğitimini sürdürmek arzusuyla Razgrad Türk Pedagoji Okuluna giyabî öğrenci

olarak kaydolur. Hastalık sebebiyle veremediği bir ders yüzünden 1952 yılında okuldan diploma almadan ayrılmak zorunda kalır.

Öğretmen açığı büyük olduğu için hemen Şarvı köyünde, ertesi yıl da köyü ve komşu Aydoğdu köyünde öğretmenlik yapar, aynı zamanda Ramazan ayında camide imamlık vazifesi görür. 1955 yılında evlenir, bir yıl sonra da ilk çocuğu dünyaya gelir – 1 oğlu ve 1 kızı var. Aynı yıl köyündeki Kültür Evine kütüphaneci olarak görevlendirilir ve bu hizmeti 27 sene sürdürür. Büyük bir özveri ile yürüttüğü bu görevi esnasında ufarak bir resim

galerisi ve etnografi müzesi oluşturur.

Bu arada Şumnu'da şarkıcılık kursuna katılıp ve üstün başarıyla bitirdiği için Razgrad Türk Tiyatrosunda şarkı söylemeye başlar. Bir ara 3 gün Şumnu Türk Tiyatrosunda da çalışır, ama kadın ve erkeklerin sergiledikleri tutumdan rahatsız olarak tiyatrodan ayrılır. Ayrılır ayrılmasına Türk musikisini hayatından koparamaz. Bu arada bir Ermeniden ud çalmayı öğrenir. Koro grupları kurar ve onları çalıştırır, hatta millî çapta yarışmalara katılıp takdir görürler. Ayrıca Sofya Radyosunda 15 kadar şarkı kaydı yapar ki, bunlar bugün de dinleniyor, hele de “Karakışlı Hatice” türküsü...

Zarif bir insan olan İbrahim Gürses Hocanın evindeki mütevazı kütüphanesine göz attığımda kitaplarını çok zarif bir şekilde ciltlediğini fark ediyorum. Kitabın kıymetini bilen bir insan. Elyazısı ile yazmış olduğu ve öğrencilerine de titizlikle kaleme aldırılmış olduğu sure ve dualar da bu zarafet eseri olarak karşımıza çıkıyor.

Ve büyük bozgun yılları geliyor... 1989'daki zorunlu büyük göçte İbrahim Hoca da Anavatan Türkiye'nin yolunu tutuyor. Önce Ankara'ya, sonra da İstanbul'a yerleşiyorlar. Yaşadığı zor şartlara rağmen kültürel faaliyetlerini orada da sürdüren Gürses Hoca, Halkalı'da 45 kişilik bir Bulgaristan korosu kurup konser veriyor, bunu da orada kaldığı sekiz ay içerisinde yapıyor. Çektikleri maddî zorluklar sebebiyle kısa bir süre tekrar doğduğu topraklara dönüyorlar.

Komünizm döneminde de dinî değerlerinden kopmayan Gürses Hoca, baba yurduna döndükten sonra köyünün imam ve hatibi olarak Kur'an eğitimiyle meşgul olmaya başlar ve yıllarca bu hizmeti yapar. Hocanın okuduğu Kur'an ve ezanlar, hem de söylediği şarkılar Deliorman semalarında yankılanmaya devam etmektedir. Allah kendisine hayırlı uzun ömürler versin!

ALİOSMAN MEHMED

HACI MUSTAFA ÇITLAK HOCA ŞUMNU'DA ANILDI

Bulgaristan İlahiyat Mezunları Derneği (BAZVİO), 11 Nisanda Şumnu'da bir vefakârlık örneği sergileyerek 300 kûsur kişinin katıldığı bir anma programı düzenledi. Kur'ân tilâveti, mevlid-i şerif ve panelden ibaret olan program Bulgaristan'da yaşayan Müslümanların gönlünde müstesna bir yeri olan merhum Hacı Mustafa Çıtlak Hoca'nın vefatının 15. yıldönümü münasebetiyle yapıldı. Bulgaristan ve Türkiye'den önemli isimlerin katıldığı toplantı, BAZVİO Başkanı Beyhan H. Mehmed ve ev sahibi Şumnu Müftüsü Mesut Mehmed'in selâmlama konuşmalarıyla başladı. Devamında iki oturum hâlinde Mustafa Çıtlak Hoca ile ilgili hatıra ve düşüncelerini paylaşmak üzere çok değerli konuşmalar yapıldı. Konuşmacılar arasında Başmüftü Dr. Mustafa Hacı, Dr. İsmail Cambazov, Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz, müfessir Mahmut Toptaş, akademisyenler, merhumu tanıyan dostları, öğrencileri ve aile fertleri yaşadıkları ve duyduklarını paylaşarak güzel bir örnek ortaya koydular.

BAŞMÜFTÜLÜK SRİ LANKA'DA KİLİSELERE YÖNELİK TERÖR SALDIRILARINI KINADI

Başmüftülüğümüz, bir bildiri yayınlarak Hristiyanların en önemli bayramlarından olan Paskalya Yortusu arifesinde yaklaşık 330 kişinin ölümüne ve yüzlerce kişinin yaralanmasına sebep olan Sri Lanka'daki kilise ve otellere yönelik terör saldırılarını sert bir dille kınadı. Bildiride şu ifadeler yer aldı: "Başmüftülük ve Bulgaristan'daki Müslüman topluluğu olarak hayatını kaybedenlerin yakınlarına başsağlığı ve yaralılara acil şifa dileklerimizi bildiriyoruz. Sri Lanka halkıyla dayanışma içerisinde olduğumuzu ve acısını paylaştığımızı belirtmek isteriz. Kötülük, nefret ve şiddete karşı birleşmenin hepimizin görevi olduğuna inanıyoruz."

2019 YILI NİSAB VE FİTRE MİKTARI

Bulgaristan Müslümanları Başmüftülüğü aldığı kararları Müslüman toplumunun bilgilerine sunar:

1. 2019 yılı Ramazan ayına mahsus zekât nisab miktarı 4807,00 (dört bin sekiz yüz yedi) leva olarak belirlenmiştir.
 2. 2019 yılı için fitre miktarı kişi başı en az 5,00 (beş) leva olarak tespit edilmiştir.
 3. Avrupa veya başka ülkelerde yaşayan ya da çalışan Bulgaristan vatandaşı Müslümanlar, fitre ve zekât nisabı konusunda buldukları ülkelerin yetkili dinî kurum veya kuruluşlarının belirledikleri miktarları esas almalıdır. Fitre ve zekâtını Bulgaristan'da verecek olsalar bile, ister doğrudan, ister vekâlet yoluyla olsun, bu esasa göre hareket edilmelidir.
- Mübarek Ramazan ayını hayır ve bereket ile geçirmenizi diler, Allah'ın affı ve mağfiretinin bütün inananların üzerine olmasını Yüce Rabbimden niyaz ederiz, 4 Haziran 2019 tarihinde başlayacak Ramazan Bayramının da lâyıkiyle kutlamayı dileriz.

BULGARİSTAN'DA İLK BALKAN KÜTÜPHANESİ

23 Nisanda Bulgaristan'ın ilk Balkan Kütüphanesinin açılışı yapıldı. Kütüphane, kasaba merkezindeki "Nov Jivot" Halk Kültür Merkezinin bünyesinde yer alıyor. Kütüphane, Balkan Kültürü Vakfının projesi kapsamında Mestanlı doğumlu işadamı Fuat Güven'in malî desteği ile kuruldu ve bölgenin ünlü aydınlarından biri olan dedesi İlyas Hoca'nın adını taşıyacak. Okurlar, kütüphanede bulunan Bulgarca, Türkçe, Yunanca ve Arapça 30.000'den fazla kitaptan faydalanabilecek. Kütüphanede edebiyattan felsefeye kadar her alanda kitap var. Kitapların çoğu, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bağışlanmıştır. Kütüphanede bilgisayar ve kafe yer alan modern okuma salonu, tam donanımlı konferans ve sinema salonu bulunmaktadır.

ЕДНОМЕСЕЧНО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО

Една от думите, чието значение съм асимилирал трудно, е доста предизвикателната за мен дума „предизвикателство“. А още по-голямо предизвикателство е да обясня каква е причината за това. Поради което няма да влизам в обяснение, а ще се опитам да дам пример с едно актуално предизвикателство. Дано от примера да се види, че съм разбрал правилно предизвикателството.

Речниковото значение на думата „предизвикателство“ е многосмислово. То обединява в себе си и положителни, и отрицателни нотки. Въпросът е от кой ъгъл ще го погледнем, но най-общото и може би неутрално значение е, че предизвикателството е нещо, което предизвиква. Предизвикването може да е към добро и следствието да е хубаво и приятно, обаче може да се предизвиква и нещо лошо и следствието да е нещо неприятно.

В този ред от мисли смятам, че месец рамазан също е предизвикателство, и то много силно. Поначало рамазанът е предизвикал човечеството, защото през него Аллах се е обърнал към последния Си Пратеник (с.а.с.) и чрез него – към цялото човечество, живеещо по негово време, и към всички, които ще обитават тази земя до сетния й час. Словото на Аллах ни предизвиква да четем, да размишляваме, да разграничаваме доброто от злото, да вярваме в абсолютната истина и в доброто, да вървим по правия път и да постъпваме по добър начин. Това е огромно предизвикателство за човека, защото обхваща целия му живот. Това е въпрос на живот или смърт – да бъдем или не... Да бъдем човек, осъзнал своите възможности и насочил усилията

си за изчистване на недостатъците и доизграждане на добродетелите си. Или пък да игнорираме всичко, което се е случило в историята с безброй поуки, и да откъснем човечината от сърцата си, или самите ние да се откъснем от човешките си качества.

Същевременно месец рамазан е специфично предизвикателство и за самите мюсюлмани. Той е предизвикателство към отделния мюсюлманин, но и към цялото мюсюлманско общество. Вглеждайки се в Корана и суннета на Мухаммед (с.а.с.), разбираме, че рамазанът ни предизвиква да обърнем повече внимание на Корана, да го четем, да го разберем и според това да изградим личния си живот, но и обществения, което също е сериозно предизвикателство пред всеки вярващ.

Повелявайки през месец рамазан да спазваме оръч, Аллах ни поставя една висока летва, с която ни предизвиква. Това е летвата, наречена „таква“ – богобоязън, страхопочитание, отговорност, които трябва да обхванат мислите, чувствата и действията ни. „Таква“ е изграждане на предпазна стена между нас и яростта на Аллах, а това се постига чрез съблюдаване на границите на хеляла и харама, т.е. на това, което е позволено и непозволено за мюсюлманина. Рамазанът като цяло и оръчът в частност изграждат у нас будното съзнание за спазване на тези граници.

Ето, пред себе си имаме едномесечно предизвикателство, което ще ни даде възможността да прескочим летвата „таква“, а по-голямото предизвикателство е цял живот да поддържахме кондицията си и да не паднем под летвата.

Ведат С. Ахмед

Брой 5 (293)

Май 2019
Година XXVII

ISSN: 1312-9872

Издател

МЮСЮЛМАНСКО
ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтийство

Вид издание

Месечно, периодично

Редакционна колегия

Ведат С. Ахмед
Джемал Хатип
Доц. Ибрахим Ялъмов
Д-р Исмаил Джамбазов
Д-р Каdir Мухаммед
Мурад Бошнав
Мухаммед Камбер

Технически редактор

Салих М. ШАБАНОВ

Контакти

София 1000
ул. „Братя Миладинови“ 27
Списание „Мюсюлмани“
Тел.: 02/ 981 60 01

Представителства

Мюсюлмански настоятелства
Районни мюфтийства

Online

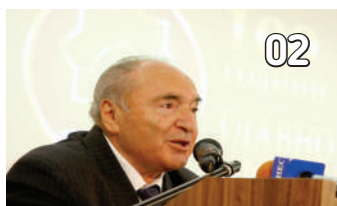
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Печат:

Sky Print

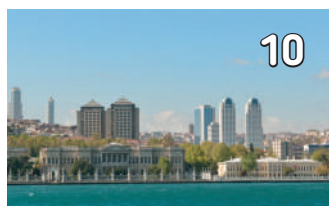
Абонаментни цени

Годишен: 24,00 лв.
Шестмесечен: 12,00 лв.

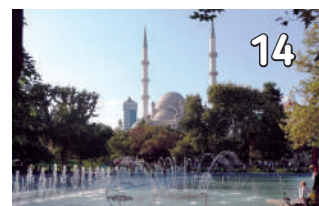

СЪДЪРЖАНИЕ

- 02 След обявяването, че ще ни бъдат осигурени човешките права, се успокоихме и започнахме да не се интересуваме живо от идентичността си
- 05 Подпомагането на ислямското образование е прекрасна възможност за всеки мюсюлманин

- 06 Рано или късно всяко нещо се завръща към същността си
- 08 Гариб на нашето време
- 10 Предизвикателствата пред съвременния мюсюлманин
- 12 Методът на Свещения Коран в утвърждаването на истините на вярата
- 14 Коня

СЛЕД ОБЯВЯВАНЕТО, ЧЕ ЩЕ НИ БЪДАТ ОСИГУРЕНИ ЧОВЕШКИТЕ ПРАВА, СЕ УСПОКОИХМЕ И ЗАПОЧНАХМЕ ДА НЕ СЕ ИНТЕРЕСУВАМЕ ЖИВО ОТ ИДЕНТИЧНОСТТА СИ

Интервю с доц. д-р Ибрахим Ялъмов – историк, бивш ректор на Висшия ислямски институт

► *Уважаеми доц. Ялъмов, събитията, случили се у нас през месец май 1989 г., оставиха дълбоки и трайни следи в българското общество и история, включително и на мюсюлманско-турската общност в страната ни. По този повод бихме желали да споделим мислите си като човек, който написа „История на турската общност в България“. Какво се случи през месец май преди 30 години, та тези събития оставиха своя отпечатък?*

През 70-те и 80-те години на ХХ век се задълбочи социално-икономическата и политическата криза на така наречения социализъм. В Съветския съюз неуспешно приключи движението за гласност и перестройка. Живковият режим се опита да надделее над тази криза в България чрез краен национализъм. Опитата се да асимилират малцинствата чрез „възродителен процес“, т.е. чрез политика на насилствена смяна на идентичността. След като тази политика бе неуспешна, се пристъпи към принудително изселване. Вследствие на това през месец май 1989 г. в България и другите „социалистически“ страни се ускори процесът на демократизация. „Социалистическият“ обществен строй се разтури.

Това е най-важното събитие, което се появи и остави своя отпечатък в историята към края на ХХ век и началото на ХХІ век.

► *Как бяха посрещнати Майските събития от страна на мюсюлманско-турското население в страната ни? Какво беше отношението на периферията и на столичните интелектуалци като Вас, които бяха близо до „центъра“?*

По време на Майските събития турците и останалите мюсюлмани в страната ни активно участваха в процеса на демократизация. Почти във всички големи села и градове бяха организирани мирни протести и митинги. Тогава се появи един осъзнат протест, който се основаваше на натрупаното недоволство. Исканията, проблемите бяха изложени с категорични дефиниции. Накратко, народът ни защити своите човешки права.

Нито преди, нито пък след това подобни масови протести не са виждани в нашата история. Отношението и тенденциите сред интелегенцията, които се оформиха през годините на насилствената смяна на идентичността, се избистриха още по-ясно по време на Майските събития.

Една част от интелегенцията в

София и страната още по време на насилствената смяна на имената се ангажира с организиране на протестните сили. С активното участие на тази част от обществото в България се сформираха около 40 протестни групи и организации. Някои от тях като Демократична лига, Турско националноосвободително движение в България, „Виена’89“ изиграха важна роля при провеждането на мирните майски протести.

Но повечето от местната ни турска интелегенция и живеещите в София не реагирахме, въздържахме се по отношение на политиката на насилствена смяна на идентичността ни. В интерес на истината, не участвахме в пропагандната и идеологическата кампания на Българската комунистическа партия и държавните институции, но не посмяхме да се противопоставим на грубата политика за етническа асимилация. Дори не можахме да се присъединим към протестите и митингите през месец май, когато протестното движение придоби масов вид. Има и още... Макар и под натиск, някои повърхностни изявления, които направихме, и декларациите, които подписахме, създадоха впечатлението, че подкрепяме

Част от книгите на Доц. д-р Ибрахим Ялъмов

насилствената политика за смяна на идентичността.

Но една част от интелигенцията се отказа от своя род заради някои привилегии. Те се опитаха да докажат чрез „исторически и теоретически доводи“, че политиката на етническа асимилация е естествен и необходим процес. Тази група критикува Майските събития.

► **Може би трябва да се говори за предисторията и последствията на тези събития. Как се случиха те?**

Масовите протестни шествия през май 1989 г. започнаха с гладни стачки. Първите, които започнаха гладна стачка, бяха от селищенските села – фелдшерът Февзи Хюсеин от с. Таслаково и Закир Исмаил от с. Правда. Много турци от Северна България се присъединиха към тази стачка.

Преди Парижката конференция на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа (СССЕ) през 1989 г. е взето решение за организиране на масови протести във всички райони с преобладаващо турско население. Предвидено е тези мирни инициативи да стартират на 25 май. Но служителите на Комитета за държавна сигурност разбират за подготовката и вземат различни мерки. Много хора от първите редици на турската интелигенция бяха екстрадирани, прогонени в Австрия и други европейски държави. При тази ситуация в някои райони протестите започват преди определеното време. Между 20 и 30 май са проведени масови протести.

На 20 май 1989 г. в с. Пристое се събират 5000 души от шуменските

общини Каолиново и Венец, както и от други райони на Североизточна България. Протестиращите стигат до гр. Каолиново и протестират, за да им се даде категорично обещание, че исканията им ще се приемат. По време на сблъсъците бива убит Неджиб Осман, а много други са ранени. На следващия ден протестите продължават в съседното село Тодор Икономово, където милицията започва да стреля по протестиращите селяни, като са ранени 27 души. При откарване в болницата почиват М. С. Лом, М. Сарач и Х. Арнаут.

Към края на май подобни протестни шествия са проведени в редица села и градове в Северна и Южна България. Участниците в тях целят преди Конференцията по човешкото измерение на СССЕ в Париж да привлекат вниманието на световната общественост към състоянието на турското малцинство в България и възстановяването на насилствено отнетите им права. По време на протестите се издигат лозунги: „Искаме си религията, имената, езика и правата!“.

Силите за сигурност се опитаха да потушат тези мирни протести с насилие и използване на оръжие. Срещу протестиращите бяха използвани оръжия, палки, военни химически и пожарни средства, някои от тях жестоко бяха простреляни. Според официалните данни по време на мирните протести 7 души са станали шехид, т.е. паднали жертва. Но броят на убитите е много повече. Доказано е, че по време на кампанията за насилствена смяна на идентичността 40 души са

паднали жертва.

► **Няма как да не зададем следния въпрос: при всичките крути мерки на органите на Държавна сигурност как е било възможно да се организират подобни широкомащабни акции? Нима и тези протестни действия са били дирижирани така, както се случи с много от нещата в прехода към демокрация?**

В интерес на истината, бих казал, че не се срещнаха толкова големи трудности при организиране на протестите през 1989 г. в сравнение с предишните няколко години. Огромна част от турците бяха убедени, че трябва да направят стъпки за спиране на асимилационната политика. Те бяха готови за полагане на всякакви усилия за съхраняване на идентичността си и чакаха само някакъв знак. Турският клон на Независимото дружество за защита правата на човека, Турското националноосвободително движение в България, Демократична лига, „Виена'89“ и други организации разбраха това и се раздвижиха. Призоваха хората към легална и нелегална съпротива. По този начин се обединиха групи, които по обективни причини имаха различни идеи.

От друга страна, силовите структури нямаха необходимата сила да потушат в началния стадий толкова широкомащабни шествия, които се провеждаха в различни региони. Освен това властващите над тези силови структури се опасяваха от реакциите на световната демократична общност.

► **Това привидно преселване всъщност беше принудително изселване.**

Дори през 2012 г. българският парламент го окачестви като „етнически прочистване“, но като че ли ние се опасяваме да изговорим този факт на глас, а българските среди се опитват да потулят тази истина...

Всъщност майските протести целяха да съхранят турската идентичност и да гарантират малцинствените права, но станаха причина за започване и увеличаване на кръга на изселването. Обаче анализът на събитията не оставя съмнение, че изселването е феномен, който е породен в общи линии от политиката на насилствена смяна на идентичността. Принудителното изселване, наречено „Голямата екскурзия“, е събитие, което е уникално в новата история на България. Достигнатите измерения, поразителните последици породиха сътресение в основите на българското общество и допринесоха то да си смени посоката на развитие.

Всъщност това беше специфично изселване. С масовостта, интензивността и начина си на реализиране то се отличаваше от всички изселвания, които са засвидетелствани след Руско-османската война (1877–1878). Другите изселвания бяха породени от желанието за продължаване на етническите и роднинските връзки, от срещане на конкретни икономически проблеми и дискриминация, както и от неспазване на принципа за равенство. Докато изселването през 1989 г. бе проявление на инстинкта за съхранение на турската общност и идентичност. Затова за кратко време придоби масов характер.

Всъщност то се осъществи без подписване на договор между Турция и България. Поради което липсваше юридическа основа за решаване на имуществените проблеми на изселниците. В резултат на което се появиха спекула, корупция и разграбване. Социалните проблеми на изселниците също не бяха решени. Друга особеност е безредното и интензивното му осъществяване. Не се знаеше кога ще потеглят групите. Във висящо положение остана и въпросът с гражданството.

Ако не броим завърналите се, при тази принудителна миграция 230 000

души бяха принудени да се разделят със страната. Въпреки това обаче етническият въпрос в България не се разреши. Задълбочиха се социо-икономическите, етнопсихологическите и социалните противоречия, появили се като последици на политиката за насилствена асимилация. Обществеността в страната и света разбра, че тоталитарният режим не е способен да реши актуалните проблеми на обществото.

► Доц. Ялъмов, ако трябва да обобщим всичко това, което се случи, какво говори то за българската държава и по-специално за мюсюлманско-турското малцинство?

От гледна точка на турците в България, погледнато като цяло, политиката за насилствена смяна на идентичността и по-специално Майските събития и изселването са много важни исторически събития. Именно тези събития начертаха нашия път на развитие, развиха и актуализираха съзнанието ни за идентичност. По принцип след 20-те и 30-те години на XX век не се бяхме занимавали конкретно с нашето съществуване. Тези събития несъмнено доказаха, че проблемът за идентичността е най-важният въпрос, съдбовен въпрос – да бъдем или да не бъдем. Но трябва да отбележа със съжаление, че след промяната на режима на 10 ноември 1989 г., когато се обяви, че ще ни бъдат осигурени някои човешки права, ние се отпуснахме и не се интересувахме от религиозната, етническата и културната си идентичност. В този контекст не бива да забравяме следното: изгубеното в областта на религиозната и етническата култура никога не можем да възстановим. Затова не трябва да губим никакво време.

► По повод Майските събития от 1989 г. се организират възпоменателни тържества. Понякога стават свидетели, че те изцяло се политизират. В тази насока какво трябва да се направи? И трябва ли Главно мюфтийство да направи нещо в това отношение?

Насилствената асимилация, като негативен исторически феномен, не трябва да ни подтиква към организиране на тържества, а към размисъл. Впрочем може да се отбелязва край

на асимилационната политика. Но през последните години крайни националисти се опитват да сакрализират тази инициатива, а организациите, които я възпоменават, я политизират и експлоатират в предизборните си кампании.

Според мен за годишнините от насилствената асимилация трябва да се организират събрания, кръгли маси, симпозиуми и подобни инициативи, чрез които да анализираме обстойно и обективно истинското лице, смисъла, целите и последиците ѝ и да помислим какво е необходимо да правим, за да не се повторят тези събития по един или друг начин.

Наистина, по темата до момента са написани редица статии и книги. Но в тях, общо взето, се описват събитията. Трябва да вникнем по-дълбоко. Непременно трябва да се разясни днешното влияние върху българската обществена мисъл на „идеите“ на някои политици и научни среди, които тогава ги подхвърлиха.

В тази сфера Главно мюфтийство също има важни задачи. Известно е, че се целеше заедно с етническата идентичност да бъде унищожена и религиозната. Обаче политиката по отношение на исляма се прилагаше в един по-специален вид. Някои кръгове защитаваха идеята за временно ненастъпване на религиозните вявания, отстояваха тезата за „българска нация с две религии“. Затова трябва да се изясни доколко тази същност и спецификите на тази политика са приложени на практика.

Заедно с това от полза е да се изяснят и много други проблеми. Например ролята на исляма във формирането и опазването на религиозната и етническата идентичност. Да се осветли въпросът за ролята на религиозната идентичност за укрепване на социалния мир, а не за разрушаването му, както и значението на толерантността между различните вероизповедания.

Крайно необходимо е в дейностите за съхраняване на религиозната идентичност да участват не само мюфтийствата, а трябва да се осигури и участието на мюсюлманските настоятелства.

ПОДПОМАГАНЕТО НА ИСЛЯМСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ Е ПРЕКРАСНА ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ВСЕКИ МЮСЮЛМАНИН

НАЗМИЕ АРИФОВА ЕКСПЕРТ ОТДЕЛ „ОБРАЗОВАНИЕ“

Мюсюлманско изповедание за 14-а поредна година организира кампания за подпомагане на ислямското образование. Тя е обявена за периода 6 май – 6 юни 2019 г., тоест за целия месец рамазан.

Идеята за организирането ѝ беше да се възвърне традицията, суннетът на Пратеника (с.а.с.) и неговите сподвижници, мюсюлманинът да дарява по пътя на Аллах. Мюсюлманите в България вече знаят, че дарителската кампания се провежда ежегодно. Тя е прозрачна и средствата, събрани от нея, се изразходват изцяло за подпомагане на ислямското образование в България. Подробна информация за събраните средства се публикува в сп. „Мюсюлмани“.

В началото кампанията се провеждаше в рамките на една седмица, а впоследствие – през целия месец рамазан. Кампанията е проведена за първи път през 2006 г. и са събрани 13 000 лв. Докато през изминалата година мюсюлманите са подпомогнали ислямското образование в България с 323 415,52 лв.

С тези средства имаме възможността да разширяваме и развиваме Коран-курсовете, да осигуряваме стипендии за ученици, да увеличим качеството на религиозното образование на децата ни в училищата, да финансираме дейността на религиозните ни училища, да организираме курсове и семинари за нашите преподаватели и ученици, както и да изготвим и издаваме съвременна учебно-образователна литература.

С радост и надежда виждаме, че доверието на хората расте с всяка изминала година. Ние съдим за това по активността и съпричастността на дарителите, които се включват ежегодно в нея. Мюсюлманите вече осъзнават, че лично и с всички сили трябва да се включим в подпомагането на тази дейност, както и да приканим нашите семейства, близки и цялата мюсюлманската общност да дадат своя принос. Нашият любим Пейгамбер (с.а.с.) казва следното: *„Даването на садаката не намалява имуществото“*.

Помагането, даряването е част от мюсюлманската

ни същност. Съпричастността и включването в такива кампании мюсюлманинът посреща радушно, защото това е възможност за спечелване на голяма награда от Аллах, която е толкова ценна, че не може да се измери с нищо на този свят. Правенето на добрина и изразходването на имуществото ни по пътя на Аллах е привилегия за мюсюлманина – такава привилегия, че все едно сме спечелили възможност за придобиване на нещо толкова ценно, че трябва да побързаме и да се състезаваме с другите, за да го постигнем първи, по най-хубавия начин и от сърце. Защото тази помощ я даряваме заради Аллах, което за мюсюлманина е голяма чест и гордост. Аллах Теаля, давайки ни тези блага, ни дава възможност да проявим щедрост. В този дух са и Неговите слова: *„Ако явно раздавате милостиня, колко хубаво е това! Но ако скътате и тайно дадете на бедняците, това е най-доброто за вас и то ще изкупи от лошите ви постъпки. Сведущ е Аллах за вашите дела“* (ел-Бакара, 2: 271). А нашият любим Пейгамбер (с.а.с.) ни съобщава, че *„садаката премахва грешките ни така, както водата гаси огъня“*.

Мюсюлманинът, получавайки възможност да помага, би трябвало да мисли по следния начин: „О, Аллах, след като този зов за помощ е дошъл при мен, означава, че искаш да стана причина Ти да помогнеш. Аз знам, че садаката, която ще дам, Ти ще я умножиш и ще я дариш с по-голям берекет. Благодаря Ти за тази възможност, защото с нея се надявам да спечеля Твоего задоволство и да последвам примера на любимия Ти пратеник Хазрети Мухаммед (с.а.с.), и с това ще покажа, че обичам всичко, което е от Теб и се прави заради Теб. Благодаря Ти, че ме дари с иман и ме удостои с честта да бъда Твой раб!“

Ние сме мюсюлмани и за нас, като такива, е чест да подпомогнем изучаването на религията на Аллах. Тя ни е изпратена от Него и харченето на парите ни по Неговия път ще ни донесе благодат и рахмет от Аллах Теаля. Дуата и надеждата ни е в Него и Му се молим да ни напъти, да затвърди вярата в сърцата ни, да ни предпази от фитне, да облагороди и сплоти общността ни!

РАНО ИЛИ КЪСНО ВСЯКО НЕЩО СЕ ЗАВРЪЩА КЪМ СЪЩНОСТТА СИ

Д-Р АХМЕД ЛЮТОВ, ЕКСПЕРТ ОТДЕЛ „ВЪТРЕШЕН ОДИТ“

В нашето съвремие най-голямото предизвикателство пред мюсюлманина е да бъде достоен мюсюлманин, отстоявайки и практикувайки ислямските принципи и норми. Никак не е лесно в епохата на секуларизма мюсюлманите да изпълняват всички религиозни изисквания и догми, но трябва да го правят. Това е още по-трудно във време, в което религията се представя едва ли не като нещо страшно и заплашващо света. В такава ситуация е силно предизвикателство да представяш религията си по най-достойния начин, да бъдеш психически и духовно уравновесен и да живееш според религиозните правила. Да имаш честта с гордост да заявиш, че си мюсюлманин и не заплашваш мира и сигурността на никого по света. Да покажеш, че твоята религия означава мир. Особено когато живееш в мултикултурни и мултирелигиозни общности и общества, е много важно да представиш религията си в най-прекрасния ѝ вид. Така, както я е показал нашият Пратеник Мухаммед (с.а.с.). Да се гордееш със същността си, тоест да отстояваш религиозната, етническата и културната си идентичност.

За всекиго е известно, че живе-

ем в тежки времена, когато хората много лесно за някаква лична изгода и полза могат да предпочетат неверието и съдружаването (ширк) пред вярата. Някои си сменят вярата като връхните дрехи. Поддават се на шейтана много лесно. Това е посочено от Мухаммед (с.а.с.) още преди 1400 години. Според неговите думи човек ще излиза сутрин от дома си като вярващ и ще се прибира вечер като неверник. Ще си ляга като истински вярващ и ще се събужда като неверник. Това е един период от време, в който много лесно ще се изпадне в неверие. Защото много лесно човек може да се откаже от вярата си за някаква елементарна полза и изгода. Ангажирайки се с неприоритетни неща, хабим ценното си време, което оказва голямо влияние върху изпълнението на основните ибадети като петкратен намаз и оруд по време на месец рамазан и др.

Не трябва да забравяме най-голямата истина на този свят – че „всеки човек ще вкуси смъртта и вашите награди напълно ще ви се изплатят в деня на съживяването. Който бъде отдалечен от огъня и бъде въведен в рая, той ще сполучи. А земният живот е само измамна наслада“ (Ал-и Имран, 3: 185).

Аллах ни казва, че земният живот е само наслада, която е измамна. Всеизвестно е, че все някой ден ще умрем и всичко на земята ще се обезсмисли за нас. И всичко ще бъде безполезно с изключение на делата, правени заради Аллах. За да придобие всичко извършено на този свят смисъл, човек трябва да умре като вярващ мюсюлманин. А за това трябва да живее като такъв и да спазва законите на Аллах, да се пази от забранените от Аллах неща. Смъртта доставя награда за мюсюлманите, които са живели според повелите на религията.

Всеки човек ще умре точно когато му изтече определеното време на земята. Това е закон на Аллах, затова човешката история не помни някой да е останал вечно жив. Аллах иска от хората да живеят като мюсюлмани, за да умрат като мюсюлмани. Всеизвестно е, че младежките години на хората са много важни, защото в този период от човешкия живот се определят целите на човека, неговите очаквания, миросгледът му и т.н. Някои навици, придобити в младежкия период, могат да останат за постоянно или изоставянето им да бъде много трудно. Затова най-голямата цел на човек трябва да бъде да живее и да умре като мю-

КАКВО СЕ СЛУЧВА?

...С ДЕЛОТО ЗА НАПАДЕНИЕТО СРЕЩУ СОФИЙСКАТА ДЖАМИЯ

Отговаря адвокат Асан Имамов

сюлманин, а за това трябва да може да контролира постъпките си. С тази цел истински вярващият трябва да се предпазва и да стои далеч от нещата, които го отдалечават от Аллах. Да не използва думи и да не извършва постъпки, които водят до отхвърляне на вярата и безверие. Трябва, вярвайки, да върши добри дела, да изпълнява ибадетите си без прекъсване, да се предпазва от вършени на забранени от религията неща. Нужно е да живее според изискванията на религията си. Именно затова Пратеника (с.а.с.) често е правел дуа, казвайки: „О, Ти, Аллах мой, Който преобръщаш сърцата ни (от цвят на цвят, от едно състояние в друго, от вяра към отричане, от отричане към вяра), фиксирай моето сърце върху вярата“. Защото основното в тази дуа е да бъдем мюсюлмани и да отдадем духа си като такива, което е повелята на Аллах в сура Ал-и Имран, аят 102: „О, вярващи, бойте се от Аллах с истинска боязън пред Него и умирайте само отдадени!“. В подкрепа на това нашият Пейгамбер е заявил: „Който желае да се спаси от ада и да бъде въведен в рая, да посрещне смъртта като вярващ в Аллах и отвъдното“. Защото делата ще бъдат премерени въз основа на вярата и ще бъдат определяни според намеренията. Всеки ще бъде съживен така, както е починал, и всеки ще издъхне така, както е живял.

В това отношение е примерно поведението на Юсуф (а.с.), който, въпреки че му е гарантирано да влезе в рая поради факта, че е пейгамбер, е правил следната дуа: „Я, Рабби, Ти ми даде от властта и ме научи да тълкувам сънищата. Творещо на небесата и на земята, Ти си моят Покровител и в земния живот, и в отвъдния! Прибери ме отдаден на Теб и ме приобщи към праведниците!“ (Юсуф, 12: 101). Нека Аллах да приобщи и нас към тези Негови раби, в чиито сърца е установена вярата!

► **Агв. Имамов, минаха осем години (20 май 2011 г.), откакто ислямофоби нападнаха мюсюлманите в Софийската джамия по време на петъчен намаз. Много критици се чука срещу този антихуманен акт, но и до ден днешен не чухме присъди. Какво се случи през това време?**

Първо да отбележа, че не съм съгласен със заключението, че са се чули много критици срещу този антихуманен акт. Във всеки случай критиките и въпросите от страна на българското общество и да са били много, то не са били достатъчни. Говори се плахо по медиите в рамките на не повече от една седмица след събитието и темата се забрави. Лидерът на политическа партия „Атака“, организатор на това срамно мероприятие, бе съден за други случаи, като разни хулигански прояви, но не и за това събитие. Ако беше говорено достатъчно на 21 май 2011 г., политическата кариера на този човек следваше да е приключила. Но той оттогава насам няколко пъти бе част от управлението на страната.

На институционално ниво не се оцени обществената опасност на това деяние. Дори към днешна дата, след събитията от гр. Крайстърч в Нова Зеландия, трябваше да е още по-актуално като проблем.

► **Кажете по-конкретно какво сториха съдебните органи след 20 май 2011 г.?**

Да напомним, че във връзка със събитието г-н Вели Караахмед, присъствал на петъчния намаз, осъди България в Европейския съд за правата на човека (ЕСПЧ) в Страсбург за нарушение в защитата правото на вероизповедание. Но можем смело да заключим, че до днес действията на българските власти са изцяло в контраст със заключенията на ЕСПЧ. Трябваше да има дела и съдени за насаждане на омраза на етническа и религиозна основа, както и за подбуждателство към вършени на престъпления от омраза на религиозна основа. Вместо това ние имаме дела за най-обикновено хулиганство.

Има и присъди по случая. Никой не е чувал за тях, защото тези присъди са замитане под килима, нито осъдените са най-виновните за случилото се, нито деянието е това, за което е трябвало да има присъди.

До момента, доколкото ми е известно, има три присъди на участници, които са били от страна на „протестиращите“ от ПП „Атака“. Тримата са били обвинени в престъпления по чл. 325, ал. 2, вр. ал. 1 от НК, а именно непристойни действия, грубо нарушаващи обществения ред, съпроводени със съпротива на органите на реда. Осъдените са сключили споразумение с прокуратурата, няма лишени от свобода.

Налице е висящо наказателно дело срещу още един от участниците от страна на ПП „Атака“, по същото дело подсъдимите са и трима граждани, които са били на молитва – български, турски и ливански граждани, всички са с обвинение за същото престъпление – чл. 325 от НК.

Всичко това говори, че българските институции не искат да нарекат проблемите с истинските им имена и не искат да подведат под отговорност истински отговорните лица.

ГАРИБ НА НАШЕТО ВРЕМЕ

МУРАД БОШНАК РАЙОНЕН МЮФТИЯ НА ПЛЕВЕН

Пред мюсюлманската общност предизвикателствата са от най-различно естество. Това не е случайно, нито пък е някаква изненада. Всъщност Всевишния Аллах е отредил за хората и най-вече за вярващите изпитания, различни предизвикателства като смърт – оцеляване, бедност – справяне с бедността, болест – оздравяване, семеен статус, социален статус и т.н. Имайки предвид един от хадисите на Мухаммед (с.а.с.), в който се казва, че ще настъпи време, в което мюсюлманинът ще се чувства чужд, странник (гариб), ние заставаме на прага на този хадис и виждаме как промените в моралните ценности, собственото разбиране за вяра и начин на изповядване на тази вяра превръщат вярващите хора в гариб.

Анализирайки настъпването на тези промени, ще стигнем до заключение, че те са в огромни мащаби. В миналото, когато някой прелюбодействал, е било грях и наказуемо от закона, днес човек, който не прелюбодейства, бива ос-

миван и подиграван. Все по-често семейството бива подлагано на изпитания, размиват се понятия като майка и баща, а бракът остава в миналото, вече не съществува сред голяма част от обществото.

Ислямът и мюсюлманите не са изключение – те също са подложени на тези предизвикателства. Мюсюлманите съжителстват с хора от различни религии и с хора, които живеят различен начин на живот. Представете си една малка група мюсюлмани например как ще биват наричани от обществото, с което съжителстват и което общество не отдава значение на семейния начин на живот. Със сигурност за тях такъв мюсюлманин, най-малкото, е гариб.

Вярващият с всеки изминал ден ще бива все повече и повече гариб, за него прелюбодеянието, кражбата, лъжата и особено лицемерието са чужди, те са недопустими и неприемливи.

Вярващият винаги се е чувствал като гариб, така е било с Нух (а.с.)

сред хората, които е призовавал. Представете си красивия Юсуф (а.с.), който отблъснал една от най-властните жени по това време и смаял с красотата си десетки други, но заради своята странност той се озовал в тъмницата. Ами народът на Лют? Какво направи? Как се чувстваше по това време Лют (а.с.)? Нима Муса (а.с.) не се изправи срещу Фараона отново като гариб? А Ибрахим (а.с.) не се ли изправи срещу краля и езичеството? Милостта на световите, Мухаммед (с.а.с.), дойде като гариб, въпреки Ебу Джехил и първенците на Мекка. Всички те и останалите пейгамбери (алейхим-ус-селям) бяха гариб за своето време. Всички те, заради своите качества, бяха подложени на изтезания от най-различно естество.

Днес мюсюлманската общност е гариб сред останалите, предизвикателствата са съвкупност от тези по времето на пратениците (а.с.). Прелюбодеянието, от което се предпазил Юсуф (а.с.), днес е нещо напълно нормално и приемливо за

мнозинството. Ситуация, аналогична с тази от времето на Лют (а.с.), се развива с огромна скорост, а инакомислещите биват заклеявани като нетолерантни. Все повече мюсюлмански държави си имат своя фараон и своя Ебу Джехил. Голяма част от хората, предимно сред младите, си имат своя идол за подражание, което е много далеч от същността на ислямското послание.

Това са част от нещата, пред които са изправени мюсюлманите днес. Вярващият трябва винаги да бъде гариб, за да бъде на печелившата страна. Така е било в миналото, така е днес, така ще бъде и в бъдеще. Ислямът е дошъл като гариб и така ще си замине, но има една важна подробност – вярващите да останат сплотени в мисията да бъдат гариб, да не се делят помежду си и да не всяват смут и раздор.

Защото основните източници – Коран, суннет, иджма и къяс, присъстваха в насихатите, книгите, полемиките и дискусиите сред хората и това допринасяше за съхраняването на качествата на вярващия гариб. Но сега за иджма и къяс не се говори. А в последните няколко години се водят, меко казано, разпалени дебати; из страниците на фейсбук с лека ръка се *отхвърлят хадиси*; хора, които кланят допълнително намаз, биват обвинявани и заклеявани с „текфир“. Още много такива примери за разделение могат да бъдат дадени... Хора от мюсюлманската общност, предизвикващи разделение и смут, също са гариб, но в отрицателен смисъл.

Искам да посоча два примера относно пропиляването на мюсюлманското единство с лека ръка, като се изтъкват причини, свързани с бидати:

Известният ислямски учен и авторитет Юсуф ел-Кардави бил попитан дали снимките и съответно снимането е харам, или бидат. Отговорът, който дал, е много интересен: „Докато другите снимат и заснемат всяка педя от земите на арабите и мюсюлманите, ние се занимаваме с такива въпроси“.

Предава се, че имам Шафии бил в Багдад и кланял сабах намаз в джамия, близо до гроба на Ебу Ханифе, но не чел кунут, който е приет според неговия мезхеб. Когато го попитали за това, той отговорил: „Нима собственикът на този гроб не го заслужава?“. **От това разбираме, че** имам Шафии много добре е знаел в каква среда кланя намаз, как се кланят хората и именно поради тази причина е постъпил така.

В хадис, предаден от Абдуллах ибн Месуд, Мухаммед (с.а.с.) казва: „Наистина ислямът се появи като гариб и ще се завърне като гариб, *блазе на онзи, който са от гарибите!*“. Затова вярващият винаги трябва да е гариб в позитивния смисъл на думата, той трябва да обединява, да помага, правилно да наставлява и да знае, че Аллах Теаля никога не го оставя.

Веднъж Муса (а.с.) седнал под едно дърво и се обърнал към Аллах, казвайки: „Господарю, сам съм, болен съм и съм изоставен“. Тогава Аллах (дж.дж.) му отговорил: „О, Муса, сам е онзи, който няма приятел като Мен, болен е онзи, който няма лечител като Мен, слаб е онзи, който прекъсва връзката между Мен и него“.

Субханияллах, Аллах е защитник на вярващите и е тяхна опора!

ХЕЛЯЛЪТ И ХАРАМЪТ КАТО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО

ДАУД МАДЖИР ИМАМ

Въпреки развитието на обществото във всички насоки едно от най-големите предизвикателства пред съвременния мюсюлманин остава (не)яснотата по отношение на това кое е харам и кое е хелял. Затова от милостта на Аллах към хората е, че не ги е оставил в неведение по този въпрос. Всевишния Аллах казва: „**И разясни кое е забранено за вас**“ (ел-Енам, 6: 119). Но между харама и хеляла има зона, която се нарича зоната на съмнението, където не е ясно към кое от двете страни клони даденото нещо. Това е заради неяснота на доводите по дадената тема или в тяхното приложение в обстановката, в която се намираме. Поради тази причина ислямът изисква тези места на съмнението да бъдат избягвани, за да не се попада в харам. Това се основава на принципа „седа-уз-зериа“, което означава вземане на предпазни мерки. Като в основата на всичко това са думите на Пратеника (с.а.с.): „*Хелялът е ясен и харамът е ясен и между тях има много неясни неща, които много от хората не ги знаят дали са хелял, или харам. И който ги изостави, опазва религията си, а който ги доближава – има опасност да попадне в харам*“ (Бухари, Муслим и Тирмизи).

Хелял е всичко онова, което е позволено и му е премахната забраната, и религията позволява неговото извършване.

Харам е всяко действие, което религията забранява, а който го върши, ще бъде подложен на наказание от Аллах в ахирета и може да понесе такава на дунята.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД СЪВРЕМЕННИЯ МЮСЮЛМАНИН

РЕЙХАН КАРААЛИЕВ

ВАИЗ В РАЙОННО МЮФТИЙСТВО – ПЛЕВЕН

Предизвикателствата и изпитанията за мюсюлманина се изменят в зависимост от времето, в което живее. Ако предизвикателствата за общността по времето на Мухаммед (с.а.с.) са били едни, в днешно време, без съмнение, са съвсем други. Живеем във времена, в които хората са завладени от материалното. Време, в което шейтанът и неговите последователи предлагат много повече разнообразни и привлекателни хитрости, с които се цели отблъскването на хората, в частност на мюсюлманите, от споменаването на Аллах. За жалост, все по-трудно става мюсюлманинът да намира подходяща среда, подходяща компания, за да може да спазва спокойно повелите на Аллах.

Наистина живеем във време, в което иманът на мюсюлманина излиза на преден план и той говори с действията си. Забързаният начин на живот, особено в големите градове, голямата надпревара за спечелване на земното в значителна степен започват да отдалечават мюсюлманите от най-важната цел, а именно спечелване задоволството на Аллах. За жалост, в нашето съвремие виждаме и аномалии, като това мюсюлманин да яде свинско месо, да пие алкохол, да прелюбодейства, да носи мартенички... Аллах да пази! Когато се направи опит да се поговори с такива мюсюлмани, да им се даде съвет и да им се напомни за забраните, постановени от Аллах, те казват: „Но нали всички го правят това?!“. Свидетели сме

как тълпата се опитва с всички сили да ни погълне. В Коран-и Керим Всемогъщия казва: „Да не те мами оживлението на неверниците по земята – кратко наслаждение, после мястото им е адът. Колко лоша постеля е той!“ (Ал-и Имран, 3: 196–197).

Ако за предишните поколения е било предизвикателство събирането на информация относно исляма, в днешно време този проблем го нямаме поради наличието на интернет, телефони и т.н., но се изправяме пред много по-сериозно и отговорно предизвикателство, а именно непрaktикуването на нещата, които знаем за исляма. Аллах ще ни държи отговорни за това! Живеем във времена, в които често се вижда как един човек тръгва по пътя на исляма и среща най-голям отпор от собственото си семейство, които са уж мюсюлмани!

Ясно и точно трябва да разберем, че имената ни не ни правят мюсюлмани, ако не спазваме повелите на Аллах! В нашето съвремие виждаме много от признаците на къяметския ден, за които ни е известил Мухаммед (с.а.с.). Истинско предизвикателство е човек да си запази имана и да не си зацапа сърцето с харамни, при положение че хората прелюбодействат, без да се крият, жените ходят разгодени, от всеки ъгъл се чува музика, чийто текст е пълен с вулгарни думи или неща, подстрекващи към зина. Лъжата е разпространена масово дори и между мюсюлманите. Предизви-

кателство е човек да намери мюсюлманска среда извън джамията. Някой може да каже, че това не е така. Нали има толкова много хора, които слушат лекции, насихати и вааз. Така е! Но колко от чутото практикуваме?

Може би живеем във време, в което Коранът и напътствията в него не слизат по-надолу от гърлата ни. Безспорно е обаче, че практикуването на исляма в днешно време е най-голямото предизвикателство. Понякога заради натиска от нашите близки, които не спазват или само частично спазват повелите на Аллах, от друга страна, обкръжението ни и подигравките, които чуваме от наши приятели и познати. Не на последно място – работната ни среда, освен ако шефовете ни са съвестни мюсюлмани! Решението на този проблем се крие в това да правим дуа на Аллах, да търсим Неговата подкрепа. Да се придържаме с всички сили за исляма, като спазваме повелите на Всемогъщия и следваме суннета на Мухаммед (с.а.с.), независимо пред какво сме изправени, защото Всемиловичия в Коран-и Керим повелява: „И благовествай онези, които вярват и вършат праведни дела, че за тях са градините, сред които реки текат! Всякога, щом бъдат нахранени с плод оттам, казват: „Това е [същото], с което и преди бяхме хранени“. А ще са дарени с негово подобие. Там за тях има пречисти съпруги и там ще пребивават вечно“ (ел-Бакура, 2: 25).

Живеейки във времена на nihilизъм, меркантилност, лицемерие и внушено пренебрежително отношение към исляма, оцеляването на съвременните мюсюлмани е сериозно предизвикателство. Вероятността да се съхраним като мюсюлмани е нищожна, ако не отдадем необходимото време, внимание и средства за придобиване на знания, свързани с нашата религия.

Как се стигна дотам, че младите мюсюлмани започнаха да се срамуват от собствените си родители,

деди, език, обичаи, традиции и най-вече религия? Медийно създаденият образ на изостанала, ограничаваща пра-

вата, агресивна религия се възприема от младите като едно неприемливо зло. Като алтернатива те избират безверието, което според тях им дава право да живеят свободно и независимо.

Всъщност нека обърнем внимание на едно съществено противоречие между ислямското и западното разбиране за „свобода и независимост“. В съвременния свят разбирането за свобода е в премахването на всякакви граници и задръжки. В исляма разбирането за свобода и независимост е в проявата на воля и разум и неподдаването на моментните „удоволствия“ като алкохол, наркотици, прелюбодеяние и т.н. Именно премахването на тези зависимости освобождава човека и го прави подвластен единствено на Всевишния Аллах. Отричайки се от етнорелигиозната си идентичност, в опит да станем по-съвременни и свободни, всъщност ние несъзнателно ставаме по-зависими, защото, пренебрегвайки майчиния си език, традиция и религия, отричаме нашата същност, за да се харесаме на инакомислещите. Търсейки пълното щастие, ние се залъгваме с пари, скъпи автомобили, къщи и други материални неща, но след известно време всичко това ни омръзва и ние се връщаме в изходна позиция. Вгълбени в примитивното и търсейки отговор на важните въпроси, в един момент осъзнаваме, че сме накрая на дните си и сме живели един егоистичен, безцелен, непродуктивен, т.е. безбожен живот.

Единственият изход от това морално падение е

да се вслушаме в казаното от Аллах. Защо в Него? Защото всичко, което можем да докоснем, помиришем, вкусим, видим или представим, е създание и притежание на Създателя! Нека помислим дали студът всъщност съществува. Това, което приемаме като студ, е само отсъствието на топлина. Тъмнината също не съществува. Тъмнината е понятие, измислено от хората, за да се опише отсъствието на светлина. Сходна е и зависимостта със злото и проблемите. Злото и проблемите са следствие от

отсъствието на доброто, т.е. отсъствието на Аллах от нашия живот.

При тази ситуация основният проблем е, че не полагаме достатъчно усилия за духовното

си израстване. За да си мюсюлманин, се изисква да си любознателен, добронамерен, честен, с креативни умения, четящ, чистосърдечен, щедър, т.е. мюсюлманинът трябва да следва това, което е предписано в Корана. Това са изисквания, които всички ние трябва да се стремим да покриваме. Образът на мюсюлманина е еманация на човешкото етично извисяване. Да следваш предписаното в Корана, е голямо предизвикателство. Много хора са се опитвали да компрометират Корана, но безуспешно. Твърденията, че ислямът е неприложим в днешно време, са безпочвени. Понастоящем ислямът е най-бързо растящата религия в света! Това се дължи на съвършенството на Корана, което е доказателство за неговия божествен произход. Ислямът изгражда универсална човешка ценностна система, която не се влияе от времето и средата, в които се намираме. Той е превенция срещу трудностите, които ни предстоят в живота. Не трябва да забравяме, че въпреки че сме на върха на хранителната верига, ако паднем в река, пълна с крокодили, нещата рязко се променят.

В Свещения Коран Аллах казва: „*И се привържете всички за възето на Аллах, и не се разделяйте, и помнете благодатта на Аллах към вас, когато бяхте врагове, Той помири сърцата ви и станахте братя чрез Неговата благодат! И бяхте върху ръба на ров от огън, а Той ви спаси от него. Така Аллах ви разкрива Своите знамения, за да бъдете напътени*“ (Ал-и Имран, 3 :103).

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТО ПРИЕТО

ЕРЕН ЕКРЕМОВ ЕКСПЕРТ „ВАКЪФИ“ В РМ - ПЛЕВЕН

МЕТОДЪТ НА СВЕЩЕНИЯ КОРАН В УТВЪРЖДАВАНЕТО НА ИСТИНИТЕ НА ВЯРАТА

(ТЕФСИР НА СУРА ЕТ-ТАРИК)

Д-Р СЕФЕР ХАСАНОВ ПРЕПОДАВАТЕЛ ВЪВ ВИИ

1. Кълна се в небето и в нощния посетител! 2. Откъде ще знаеш що е нощният посетител, 3. Пронизващата (мрака) звезда (Зорницата)! 4. Няма нито една душа, над която да не се намира запаметяващ (делата) надзорник! 5. Затова нека човекът (неверник) се замисли от какво бе създаден. 6. Бе създаден от (капка) струяща вода, 7. излизаша измежду гръбнака и ребрата. 8. Наистина Той със сигурност е способен да го върне, 9. В деня, когато всички тайни (убежденията и намеренията) ще бъдат проверени. 10. Тогава той (неверникът) няма да има нито сила, нито застъпник. 11. Кълна се в преваляващото небе 12. и в надупчената от растения земя! 13. Наистина той (Коранът) със сигурност е слово, разграничаващо (истината от лъжата), 14. и не е никаква шега. 15. Наистина те готвят голям заговор, 16. както и аз (в отговор) готвя голям заговор. 17. Затова дай време на неверниците. Дай им малко време...

ВЪПРОСЪТ ЗА ПРАВИЛНИЯ подход в представянето на истините на вярата от мюсюлманска страна, винаги е бил тема на дискусии и обсъждания, които до голяма степен в повечето случаи са оставали под сянката на традиционни стереотипи на мислене, формирали се от дълговековни социални, политически и икономически отношения между мюсюлмани и немюсюлмани, заедно с недостатъчното познаване на всяка от двете страни на другата.

Често под влияние на идеята за универсалността на посланието се правят опити то да бъде предадено по какъвто и да било начин – с

убеждението, че чудодейното му въздействие няма връзка с начина му на поднасяне, а се крие само в истините, които се съдържат в него.

В поднасянето на истините на вярата Всевишния Аллах избира за основен свой събеседник здравия човешки разум, като същевременно насища декора на словесния дебат с неоспорими елементи от човешкото битие, като земята, небето, звездите, дъжда, луната, животните и др. След това на сцената на човешката мисъл представя истините на вярата, като неизбежното съживяване, разграничаващите между истината и лъжата свещени книги и пре-

даващите техните истини на хората пратеници. Типичен пример за този подход е сура ет-Тарик, в която Всевишния Аллах отправя към слушателите три послания. Първите две от тях, бивайки адресирани към неверниците, започват с клетва и съдържат две от основните истини на вярата. А третото е отправено към Пратеника (с.а.с.), успокоявайки го и налагайки му поведение, правещо възможно достигането на истината до останалите хора.

Първото послание е свързано с истината за неизбежността на повторното съживяване и равносметката за делата в земния живот. Бо-

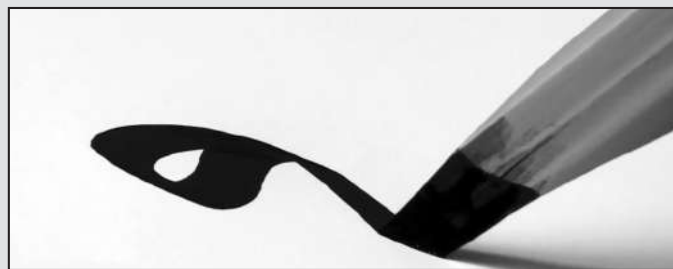
жественото послание разтърсва вниманието на слушателя с мъланията на тежка клетва, която отправя погледа му към хоризонта на Корана, където на фона на поглъщащото цялото човешко битие небе и пронизващата тъмнината ярка звезда, наподобяващи мрака на невежеството и светлината на мисълта, Аллах Теаля отразява истината за постоянния надзор, под който се намира всяка жива душа. И от това следва, че ще ѝ бъде търсена отговорност за всичко, сторено на земята.

Неоспоримият аргумент на тази теза е изведен на умственото полезрение на слушателя с призова към човека „да отпрати поглед към онова, от което е създаден“, да размисли върху началото, за да проумее чудото... В този момент на съзерцание, в който въпросът за началото е обладал човешкото съзнание, Коранът разкъсва тишината на мисълта и я сблъсква с факта, че човекът е създаден от капка струяща течност, извираща от недрата на човешкото тяло, измежду гръбнака и ребрата. На фона на така получилия се контраст между безжизнената капка и зрящия, говорещ и мислещ човек, проехтява заключението, че „наистина, несъмнено, Аллах е способен да върне човека обратно към живот в деня, в който ще бъдат разобличени тайните – намеренията и убежденията, укривани в дълбините на човешките сърца, при което той не ще има нито сила, нито пък някой, който да го подкрепи“. Проектиран на сцената на съзнанието, живият човешки разум се е предал, паднал е на колене за прошка...

Второто послание е свързано с истината за Словото на Аллах, което много от хората не приемат за арбитър в живота си. Истината, че „несъмнено той – Коранът, е слово, разграничаващо между истината и лъжата, доброто и злото, правилното и грешното, без да е каквато и да било шега“, е заявена след клетва в преваляващото небе и разпукващата се от покълналите в нея растения земя. По този начин, от една страна, тази истина е категорично затвърдена, а от друга, с идеята за кръговрата на водата между земята и небето посредством дъжда и за покълването на растенията от безжизнените семена, изпод земята, е направена връзка с истината за съживяването от първата част на сурата. Това навежда слушателя на мисълта, че двете истини са еднакво категорични.

Третото послание е насочено към предаващите първите две послания – хората да се подготвят за деня на равносметката и да следват Свещения Коран. С цел да успокои и укрепи сърцата им, на фона на неспирните страшни интриги, с които са заети заключилите разума си за истините на Корана и обладани от високомерие и омраза врагове, Всевишния Аллах известява, че Той от своя страна анулира тяхното коварство и го обръща срещу тях; и повелява на Пейгамбера (с.а.с.) и на всеки, който го взема за пример, да не бърза да се моли за гибелта на враговете, а проявявайки търпение, да им даде още отсрочка.

Сурата представя истините за равносметката в отвъдното и същността на Корана посредством доводите на разума, като повелява тяхното поднасяне да бъде придружено с търпение и по този начин утвърждава универсалния кораничен модел за призоваване към исляма.

Извършването на харам разваля ли оруча?

Мюсюлманинът винаги и навсякъде трябва да страни от вършенето на харам, на забранени неща. А когато се намираме в месец рамазан, в който извършваме повече ибадети и спазваме оруч, трябва да сме още по-внимателни относно забранените неща. Оручлията трябва да се въздържа от вършенето на грехове и да действа в съответствие с целта на оруча. Пратеника на Аллах (с.а.с.) е казал: „Аллах не се нуждае от глада и жаждата на онзи, който не изостави лъжата и измамата“ (Бухари, Савм, 8).

Оручлията трябва да страни от лъжата и измамата, но също така да се предпазва и от лошите приказки, клюкарстването, престъпването на чуждите права, поглеждането към харамна, алкохола, хазартните игри и всички останали действия и дела, които са приети от религията за забранени – харам.

Какво е постановлението относно мъж или жена, които спазват оруч и вследствие на полюция или полов контакт се събуждат джунуб (без гусюл) след имсак?

Полюцията по време на сън не разваля оруча, дори при необходимост от гусюл вследствие на полов контакт, ако оручлията отложи къпането (гусюла) до сутринта, това не вреди на оруча (ел-Фетава-л-хиндийе, I, 220). Но отлагането на гусюла до изтичането на времето за сабах намаз е забранено. Тъй като в този случай се изоставя намазът (Ибн Абидин, Редд-ул-мухтар, III, 372).

Знаем, че има случаи през месец рамазан Пейгамбера (с.а.с.) да е вземал гусюл след имсак, т.е. във времето на сабах намаз (Бухари, Савм, 25).

И все пак Аллах Теаля знае най-добре!

СТАРИТЕ ТУРСКИ СТОЛИЦИ

ДОВИЖДАНЕ КОНИЯ

В Кония сме още... Преглеждам пътеводителя за Кония, пресмятам колко дни ни остават и какво още бихме могли да посетим. Бяхме с голямото желание да посетим Чаталхьоюк – неолитно селище от около 7000 години преди новата ера. Според статистика на ЮНЕСКО то се води за най-мирното селище в света, тъй като в него от 4000 години не са открити следи от военни действия. Мислехме, че най-подробна информация как да стигнем дотам ще получим от Археологическия музей, който е основан през 1962 г. В него са изложени находки, получени в резултат на разкопки в Чаталхьоюк, Джанхасан, Ербаба, Съзма, Карахьоюк и Аляеддин тепе. Показани са също произведения на изкуството на хетите, фригийците, гърците, римляните и византийците. Отговорът, който ни дадоха от музея, беше съвсем обезкуражителен, защото дотам може да се стигне само с такси или с група от някое турбюро, а в интернет пишеше, че дотам има влак и само някакви си 2–3 км пеша.

Успокоихме се, че има достатъчно други интересни музеи и библиотеки в града, които заслужаваха да бъдат посетени, и ние се насочихме към

най-близкия музей – Етнографския. В него са изложени експонати от национални носии, образци от занаятите, бродирани тъкани, различни етнографски произведения, образци от оръжия, колекция от редки килими.

Вакъфският музей беше в обедна почивка и ние посетихме Сърчалъ Медресе (Стъкленото медресе). То е основано от Бедреддин Мухлис за изучаване на ислямското правораздаване. Построено е в класическия стил на медресетата – с вътрешен двор, показани са надгробни елементи от епохите на селджуците и Османската империя.

След обяд направихме кратка почивка и се насочихме към някакъв отбелязан на картата паметник – и нищо повече. Направо се изумихме от това, което видяхме – това беше огромен мемориален комплекс на загиналите през Първата световна война жители на Кония. В галерия с колони бяха поставени паметни плочи с имената на всички загинали, а пред комплекса имаше алея със знамената на различните владетели от предосманския период и Османската империя.

Нито за момент не бяхме забравили, че ни пред-

стои и завръщане, и въпросът откъде ще може да се качим на автобуса за летището ставаше все по-натрапчив, решихме да питаме в някое турбюро. Оттам ни смънкаха нещо под нос и навън си казахме, че спасението ни ще е таксито, пък колкото и ще да струва. Стояхме пред бюрото оклюмали, когато един възрастен човек ни запита може ли с нещо да ни помогне, оплакахме се и той ни напъти да сме отидели на автогарата, защото оттам нямало начин да няма връзка с летището, и наистина така се оказа. От автогарата всеки час имало автобус за летището. Като научихме това, се успокоихме и не ни остана нищо друго, освен да се отдадем на разглеждане на забележителности и посещения в музеи.

Деня започнахме с посещението на Музея и библиотеката Коюноглу. Площта на музея е 3000 кв. метра. На първия етаж е разположена природонаучна сбирка с галерия и колекция на старинни монети и експонати, останали от цивилизации,

живели на територията на Анадола. На следващия етаж в етнографска сбирка са показани килими и тъкани. На етажа е уредена и библиотека с 35 000 книги и подвързани по години и заглавия много периодични издания.

Във времето, което ни оставаше до обяд, решихме, че можем да посетим джамиите „Азизие“ и „Ипликчи“, които са близо една до друга.

„Азизие джамия“ е построена през 1671–1676 г. по разпореждане на Мустафа паша, счетоводител на османския султан Мехмед IV. По време на пожара през 1876 г. джамията е силно повредена и през 1891 г. е възстановена със средства на различни фондове и съдействието на султан Абдулазиз.

„Ипликчи джамия“ е построена през 1202 г. по разпореждане на селджукския везир Шемседдин Алтън-Аба. Султан Аляеддин Кейкубад предоставя медресето към джамията на бащата на Мевляна, в което той развива своята просветителска дейност.

Настана последният ни следобед в Кония и ние се насочихме към парка за отдих и култура – един прекрасно подреден парк, в сравнение с него Борисовата градина в София е като занемарена квартална градинка. В него е построена великолепна градска библиотека и което много ни учуди – библиотеката работеше денонощно.

Седнахме на една пейка до езерото и се наслаждавахме на фонтаните и на лебедите, които плуваха спокойно из него. Бяхме доволни, че Всевишния ни дари с хубаво време, за да може почивката ни да бъде пълноценна.

Ипликчи джамия

ГРАД КУКЛЕН И ДЖАМИЙСКИЯТ КОМПЛЕКС

КЕМАЛ РАШИД ИМАМ НА ГР. КАРЛОВО, ДОКТОРАНТ

Куклен е град в Южна България и е административен център на община Куклен в границите на област Пловдив. Отстои на 14 км южно от центъра на гр. Пловдив. Постоянно живеещите в града към 2014 г. са около 5700 жители. До първата половина на XIX век селото е населявано от турско-мюсюлманско и православно гръцко население. По-късно, в навечерието на Руско-турската война през 1877–1878 г., в Куклен започнало да се заселва и българско население. Днес населението на Куклен е разнообразно, има българи, турци, роми и нещо интересно – има и християни униати.

За произхода на името на селището съществуват различни хипотези. Според една от тях то води началото си от римската епоха. По предание тукашното римско селище е било наречено на Куclus или Куклиш – първия восначалник на войсково римско поделение, което се намирало на територията на днешното кукленско землище. С течение на времето името се видоизменило и достигнало до наши дни като Куклен.

Сведения за Куклен през османския период намираме в османските архиви. За първи път селото е споменато в един документ от 1488 г., който се отнася до разпределяне дажбите на сол. По-късно Куклен е отбелязано в списъците на джелепкешаните (доставчици на овце и кози) от 1576 г. като Кюклине. Освен това е нужно да добавим, че Куклен е споменато във вакъфски документ още през първата половина на XV век като най-голямото и доходоносно село в пловдивския вакъф на Шехабеддин паша.

Джамията на гр. Куклен

За съжаление, не се знае кога и от кого е построена джамията, а така също и името ѝ не е известно. Съществува каменна плоча, съхранена в двора на джамията, с османотурски надпис, за който предполагаме, но не сме сигурни, че е строителният надпис (китебе) на джамията. Тя представлява правоъгълна плоча, разделена на три реда с османотурски надпис и на четвъртия ред е упомената дата по хиджри. След разчитане и превод на текста надписът гласи следното: „Приеми, о, Даващият богатата! Вършителят на добрини и благодат Кючюк (?) Хаджи Мустафа ага. Година 1228“. Посочената година по хиджри съот-

ветства на 1813 година. Освен този надпис в двора на джамията се съхранява и един надгробен камък, също с османотурска епиграфия.

Последният ремонт на джамията приключва през 2010 г., когато тя е разширена. Днес джамията представлява хубава молитвена сграда с дължина около 16 метра. Ширината ѝ е около 8 метра. В молитвения салон има широк балкон, който служи като място за жените (кадън махфили). Минберът на джамията е дървен, а михрабът е облепен с висококачествен фаянс с шарки, дарение от Република Турция. Минарето на джамията е високо около 20 метра, изградено от тухли единички. Спираловидните стълби ни извеждат до шерефето на минарето, което е около 0,8 метра в радиус. Покривната конструкция на минарето е конусовидна и завършва с алем. Общата застроена площ на джамията е 300 кв. метра.

Джамията има около един декар двор. В него са застроени сгради, като кабинет на имама и втора стая, която служи за обучение на деца по време на летните Коран-курсове. В задната част на двора на джамията има Г-образна сграда. Първата част на сградата е гараж. Втората част е столова за хранене и третата – гасилхане, помещение, което е оборудвано за ритуално измиване на покойници. Точно пред джамията, малко встрани, е построен шестоъгълен шадраван за вземане на абдест. В двора на джамията и около сградите към нея са засадени овошки и цветя, което представлява един прекрасен завършен комплекс.

Джамията е отворена за петкратен намаз, естествено и за джума, и за големите празници в исляма. В град Куклен е съществувала и друга джамия по думите на младия имам Иззет Кадир, която се е водила централна, построена точно в центъра на града. Но за съжаление, била съборена и на нейно място е построена детска градина.

Вторият редовен главен мюфтия на България

СЮЛЕЙМАН ФАИК ЕФЕНДИ

(1862–1932)

През 1910 г. Ходжазаде Мехмед Мухйиддин ефенди е избран за първи главен мюфтия на България. Овакантият през 1914 г. от него отговорен пост се заема от различни личности в качеството им на изпълняващи длъжността главен мюфтия. След края на Първата световна война за втори редовен главен мюфтия е избран Сюлейман Фаик ефенди.

Според автобиографичната справка, издирена от д-р Исмаил Джамбазов в Истанбулския османски архив, Сюлейман Фаик ефенди е роден в началото на 1279/1862 г. в с. Дущубак, спадащо към Силистренска каза. Това село днес се нарича Полковник Савово и се намира в общ. Тервел, обл. Добрич.

Сюлейман Фаик ефенди започнал на 5-годишна възраст началното си образование при своя баща Молла Ахмед, който бил учител в родното му село. При него обучението му продължило седем години. През 1294/1877 г. заминал за обучение в сърцето на великата османска държава – Истанбул, където се записал в медресето на Давуд паша. В тази школа 2 години учил арабски език и фъкх при Хашим ефенди и Халим ефенди, които били дерсиами (публични лектори) в „Баязид джамия“. След това успял да влезе в медресето на Нишанджъ Джедид Мехмед паша. Там се обучавал при Мехмед ефенди от Силистра, който бил дерсиам във „Фатих джамия“, а след смъртта му продължил да следва при Мустафа Кесафи ефенди, от когото се дипломирал с иджазет. Освен това учил наследствено право при Селим Хилми ефенди от Силистра, който бил преподавател в споменатото медресе на Нишанджъ, и през 1895 г. получил иджазет (диплома) от своя ерудиран учител.

След 18-годишно обучение в османската столица Сюлейман Фаик ефенди се завърнал в родния си край. През 1897 г., шейхулисламът Мехмед Жемаледдин ефенди му издал меншур (заповед) за мюфтия на Балчик. През годините бил назначаван за мюфтия на Добрич, София, Пловдив, Свищов, Пазарджик и повторно на София, като от 1910 г. бил и заместник-главен мюф-

тия (наиб).

В годините на световната война не е имало избор за главен мюфтия. След края на войната в резултат на големи спорове, груба политическа намеса и повтаряне на изборите Сюлейман Фаик ефенди е избран за втори главен мюфтия на България при проведените избори на 12.12.1920 г. Това станало с подкрепата на Народната партия и особено на нейните депутати турци. Той изпълнил редовно петгодишния си мандат. След изтичането на мандата му очакваният избор за главен мюфтия дълго време бил отлаган от държавната власт. Изборът бил насрочен чак за 25.12.1927 г., когато той отново се кандидатира и спечелил срещу шуменския мюфтия Хюсеин Хюсюн ефенди, обаче този път правителството не утвърдило избора му. В ситуация на големи политически спорове и намеса Сюлейман Фаик ефенди не можел да изпълнява отговорните си задължения, поради което на 10.10.1928 г. подал оставката си. Приключвайки кариерата си, отседнал при дъщеря си в гр. Хасково, където изживял последните години от живота си и починал на 11.11.1932 г.

Сюлейман Фаик ефенди е извървял цялата йерархия на религиозната организация на Мюсюлманско изповедание. Той бил много опитен, но заедно с това изпитал доста трудности при изпълнение на дейността си както по районите, така и в Главно мюфтийство. Въпреки това Сюлейман Фаик ефенди бил настоятелен и полагал огромни

усилия за изпълнение на ангажиментите си. Особено се отличил като областен мюфтия на Пловдив, поради което бил удостоен с османския религиозен сан „Измир пайеси“.

Трудно можем да изброим заслугите на Сюлейман Фаик ефенди, но бихме желали да подчертаем някои от тях. Пловдив винаги е бил на дневен ред с вакъфските си проблеми. Като мюфтия в Града на тепетата Сюлейман Фаик ефенди е поддържал добри отношения с дипломатическото представителство на османската държава в Пловдив и с негова подкрепа е направил добри неща по отношение на вакъфите. Усилията му в тази насока са продължили и в София по време на заеманата от него длъжност зам.-главен мюфтия и впоследствие главен мюфтия. Той, с подкрепата на своя земляк Мехмед Джелил, който бил директор на отделение „Духовенство и вакъфи“ в Главно мюфтийство, вкарал ред в управлението на вакъфите, прилагайки разпоредбите на Устава на Мюсюлманско изповедание, приет през 1919 г.

Но най-голямата му заслуга е откриването на духовното училище Медресет-юн-Нювваб в гр. Шумен. Възползвайки се от благоприятната политическа обстановка, Сюлейман Фаик ефенди разпоредил изготвяне на правилник и програма за това просветно огнище, предвидено в международния договор между Турция и България от 1913 г., както и в Устава от 1919 г. С огромни усилия и редица трудности през 1922 г. официално е открито училището, което е най-ценната придобивка за мюсюлманите в България.

Сюлейман Фаик ефенди в качеството си на религиозен водач и административен управител на мюсюлманската общност в България е оставил трайни следи в нашата история, но е възможно понякога да е вземал грешни решения и да е постъпил неуместно. За това се надяваме, че Аллах ще опрости кусурите на този голям човек с основополагащи инициативи. Аллах да го дари с дженнет!

БЛИЗО 50 ДЕЦА НА ПРОЛЕТЕН СЕМИНАР В ШУМЕН

Главно мюфтийство съвместно с Районно мюфтийство – Шумен, проведе едноседмичен религиозен семинар в град Шумен. Той се състоя през априлската ваканция в учебната база на Духовно училище „Нюваб“. В семинара взеха участие 48 момчета от четвърти до седми клас, които използваха възможността да обогатят познанията си за ислямската религия. Те имаха лекции за основните религиозни познания и актуални религиозни теми. Програмата беше разнообразна с развлекателни игри и посещения на културни и исторически забележителности в града. В края на семинара участниците получиха подаръци от името на Главно мюфтийство и Районно мюфтийство – Шумен.

НИСАБ И ФИТРЕ ЗА 2018 Г.

Главно мюфтийство на Мюсюлманското изповедание в Република България уведомява мюсюлманската ни общност:

1. Нисабът за зекята, който ще се дава през месец рамазан 2019 г., е 4807,00 (четири хиляди и осемстотин и седем) лева.
2. Фитре (садака-и фитр) за 2019 г. е най-малко 5,00 (пет) лева на човек.
3. Стойността на милостинята фитре и нисабът за зекят, който трябва да съблюдават мюсюлманите – български граждани, живеещи или работещи в европейски или други страни, е определеното от оторизираните религиозни институции или организации в съответната страна. Това трябва да се спазва дори при даване на фитре или зекят в България, независимо дали го дават сами или чрез упълномощено лице. Пожелаваме ви ползотворно прекарване на свещения месец рамазан и достойно посрещане на Рамазан байрам, който започва на 4 юни 2019 г.!

СЕМИНАР ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОТ ТРИТЕ ДУХОВНИ УЧИЛИЩА

Отдел „Образование“ към Главно мюфтийство проведе в началото на април тридневен семинар екскурзия за учениците от трите духовни училища – в гр. Русе, Шумен и Момчилград. В мероприятиято участваха 44 ученици. Те имаха възможност да се срещнат с главния мюфтия на България, да изслушат лекция на председателя на Висшия мюсюлмански съвет, ресорния зам.-главен мюфтия и главния секретар.

Тази година президентът на Република България г-н Румен Радев отново прие да му гостуват учениците от трите духовни училища. Той изрази очакванията си към тях – да учат и да станат достойни граждани на страната. Те му благодариха за топлото гостоприемство.

В рамките на визитата си учениците посетиха Народното събрание, джамията „Баня баши“, Археологическия музей, както и Висшия ислямски институт, където се срещнаха със студенти и преподаватели.

СЮННЕТ ВЪВ ВЕЛИНГРАД

Районно мюфтийство – Пазарджик, организира тържествен сюннет за деца. Той се състоя на 13 април във Велинградската централна джамия. Събитието беше уважено и от главния мюфтия д-р Мустафа Хаджи, който поздрави обрязаните 30 деца и родителите им. Така те символично встъпиха в исляма. Религиозният ритуал беше извършен от специалиста в тази област Хюсеин Мустафов от Айтос.